

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
46/2015
14. november 2015

L. Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

ŠTÁTNE OSLAVY NA JUHU
ZOSTÁVAJÚ NA MATICU?
Strana 4.

MATIČNÝ ŠTÚROVSKÝ ROK –
REFLEXIE A PERSPEKTÍVY
Strana 6.

AKO UPRAŤAŤ NÁŠ
MEDIÁLNY CHLIEV...
Strana 7.

KOLABORANTI A KVISLINGOVIA
STÁLE PRÍTOMNÍ MEDZI NAMI
Strana 8.

DLHOVEKÝ ŠTÚROVEC
JOZEF PODHRADSKÝ
Strana 10.

SPOMIENKA

„Ej, leto sa minulo, smutná jeseň ide...“ Clivý hlas fujary prišiel opäť smutnú zvesť: dva týždne po smrti kardinála Korca zomrela ďalšia veľká osobnosť novodobých slovenských dejín. V Bratislave 8. novembra vydýchol naposledy patriarcha slovenskej žurnalistiky, odišiel od nás Roman Kaliský! Prípadá mi to priam osudové až symbolické... Akoby sám božský Ľudovít Štúr povolával pri príležitosti osláv svojej dvestoročnice svojich najmilovanejších potomkov, svoje najtalentovanejšie deti... Roman môj milý... Takto som ho oslovil pred tromi rokmi, keď som mu vinšoval k deväťdesiatke. A netušil som, že toto isté oslovenie mi zide na um aj teraz, keď som sa dozvedel o jeho odchode... V tejto chvíli odmietam prijať všetky tie nadnesené, často aj neúprinné slová, čo sa píše a hovoria pri smrti človeka. Snažím sa z duše odtisnúť smútok a bolesť a spomínam na spoločné okamihy, keď prišiel po krátkom účinkovaní vo funkcii riaditeľa Slovenskej televízie v roku 1990 do redakcie Slovenských národných novín, ktorých obnovenie práve on vymyslel. Zdalo sa mu dôležité a potrebné nadviazať na myšlienku Ľudovíta Štúra a dotiahnuť – takpovediac – veci do konca: založiť noviny a potom vyhlásiť samostatný demokratický štát s vlastnou ústavou, s vlastným prezidentom. Na začiatku deväťdesiatych rokov to boli neobyčajne trúfalé, odvážne návrhy. Roman Kaliský nikdy netáral do vetra. Bol jedným z prvých, čo si dovolili povedať, že chceme vlastnú slobodu, vlastnú budúcnosť. Jeho morálna sila, rozhodnosť a autorita sa formovali už od mladosti, od čias, čo bojoval za slobodu proti fašizmu v Slovenskom národnom povstaní. Ba aj potom, keď jeho povstalecká generácia, ako s humorom vravieval, „hneď po vojne vrhla dobýjať Bratislavu“. Drahý Roman! Aj napriek vysokému, kmeťovskému veku odišiel si priskoro. Budeš nám veľmi, veľmi chýbať! Nielen mne, poslednému z trojice redaktorov filálnej bratislavskej redakcie Slovenských národných novín...

Peter ŠTRELINGER

R - 2015037

Šovinisti v Štúrove dokonali dielo skazy, zničili základ Štúrovho pamätníka! Provokácie hungaristov treba konečne zastaviť

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: MO MS Štúrovo, sho.sk

Je to smutné a nepríjemné, ale treba pripomenúť, čo sa dialo v meste Štúrovo na prelome októbra a novembra. Matica slovenská slávnostne v deň dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra – 28. októbra, odhaľovala základy pamätníka nášho národného dejateľa na brehu Dunaja na území Slovenskej republiky. Nezaobíšlo sa to bez nepríjemných incidentov, spôsobených provokatérmi. Besnenie barbarov trvalo niekoľko dní a zasiahlo aj do sviatku Pamiatky zosnulých. Ich „kultúrnosť“ je na úrovni príslušníkov lúpežného kmeňa Hunov, preto ich volajme hungaristi.

Provokatéri začali konať počas slávnostného zhromaždenia matičiarov. Mimochodom, dialo sa to pred očami bývalého poslanca NR SR a ministra školstva L. Szigetiho (SMK). Ten na otázky, čo má s provokáciami spoločne okrem osobnej účasti, neodpovedal. Základy pre Štúrov pamätník boli poškodené štyrikrát: 28. 10. boli zasypané hnojom, 29. 10. ukradli pamätnú tabuľku, 31. 10. odhodili rám pamätníka, napokon 1. 11. odvalili základný kameň a ukradli rám. „Prijali sme oznámenie, ktoré preverujeme ako priestupok proti majetku,“ povedala k veci nitrianska krajská policajná hovorkyňa B. Bruchterová.

MÚDRY STRATÉG

V deň výročia narodenia dejateľa v Bratislave na Štúrovom námestí matičiari v spolupráci s členmi SNS položili vence k pamätníku štúrovcov. Potom sa viacerí premiestnili do Primaciálneho paláca na vernisáž k Roku Ľudovíta Štúra. K výstave s názvom Dielo, pocta a portrét – Ľudovít Štúr v slovenskom výtvarnom umení poskytol svoje vyjadrenie aj predseda vlády SR Robert Fico:

„Pri príležitosti Roku Ľudovíta Štúra, v čase dvojstého výročia jeho narodenia, ale aj vo vzťahu k výtvarnému stvárneniu rôznych podôb a života tejto pokrokovej, neobjanej slovenskej osobnosti žiada sa mi vyjadriť vlastný postoj k tomuto

Ostane táto momentka zo Štúrova iba smutnou, nenávratnou spomienkou?

intelektuálnemu veľikánovi nášho národa. Moderné dejiny Slovákov sa začínajú touto osobnosťou a ťažko hľadať vzácnejší zjav. Ľudovít Štúr nedovolil svojmu etniku zahynúť, ba vykonal všetko pre to, aby Európa a svet poznali hodnotový základ a identitu, teritórium a ambície národa prostých a vzdelaných ľudí. Nebolo by to tak nebyť enormného úsilia a diela tejto osobnosti. Žiaľ,

v Uhorsku sa nedočkal slobody národov a ani slobody svojho národa. Ja osobne vnímam Ľudovíta Štúra ako múdreho, kultúrneho a politického стратега, ktorý bol schopný ako jeden z mála iniciovať požiadavky a základ modernej existencie, vzdelanosti a smerovania národno-politického života Slovákov. Náš slovenský národ sa hrdo hlási k ideám, iniciatívam a dielu tejto osobnosti. Zaže-

lajme nám všetkým ako dedičom štúrovských snažení menej konfliktný osud, pokoj a mier v súžití národov, v dorozumení ľudí.“

NALIEHAVÉ DOKEDY?

Toľko predseda vlády SR v aktuálnom poslanstve, ktoré jasne vysvetľuje provokatérom aj neznalým obyvateľom mesta na juhu Slovenska, čo mal Štúr spoločne so Štúrovom. Všetko, čo má spoločné s dnešným slovenským národom a jeho zvrchovaným štátnym územím.

Keď má predseda vlády podľa vyššie citovaných viet jasný postoj k osobnosti Štúra i k jeho výtvarným stvárneniam, mohol by ako ústavný činiteľ svojmu ministrovi vnútra položiť otázku, dokedy budú na slovenskom juhu vyčínať bandy chuligánov a dokedy budeme trpieť provokácie hungaristických extrémistov.

Nielen v súvislosti s udalosťami v Štúrove má možnosť každý občan, ktorý má podozrenie, že sa stal trestný čin, dať priamo Generálnej prokuratúre SR podnet na prešetrenie udalosti. Generálna prokuratúra musí zo zákona každý podnet dôkladne preveriť a iniciátorovi podania do stanovenej lehoty doručiť odpoveď.

Získali sme vyjadrenie menšinového politika L. Szigetiho, ktorý sa zúčastnil na provokácii. Jeho škandalózne slová uverejníme v budúcom čísle SNN aj s našou analýzou.

3 OTÁZKY PRE:

Máriu VAVRECZKÚ, matičnú tajomníčku v Štúrove

Až teraz príde Štúr do mesta Štúrovo

• Čo robí mesto pri výročí Ľ. Štúra?

Mesto zvlášť nerobí nijaké podujatia k tomuto významnému výročiu, aspoň ja o tom neviem. Mestské zastupiteľstvo nám poskytlo peniaze v rámci osláv Ľ. Štúra na občerstvenie pre účinkujúcich, na vecné ceny, darčeky, kvety, honorár za vystúpenie umelcov a pod. Zamietlo nám finančný príspevok na vyhotovenie základného kameňa pre pamätník Ľ. Štúra. V máji sme boli traja z výboru za primátorom a nemal námietky, ale to už dnes nie je pravda.

• Bude už konečne Štúr v Štúrove?

Áno, nevzdali sme sa a v blízkej budúcnosti bude stáť v Štúrove busta

Ľudovíta Štúra. Základný kameň pre bustu Ľ. Štúra sme slávnostne poklepali v rámci Dní Ľudovíta Štúra v Štúrove na nábreží Dunaja; po dokončení tam bude aj busta. So základným kameňom nám pomohol Rudo Fraňo zo Senváclavu (MR), je to anezit z Pilíšských hôr, busta Štúra bude z bronzu. Výška pamätníka by nemala presiahnuť tri metre.

• Robí podujatia mesto, alebo len Matica slovenská?

Dni Ľudovíta Štúra v Štúrove pozostávajú z podujatí: Štúrovský venček – stretnutie detských folklórnych súborov, Beseda o Ľudovítovi Štúrovi so Stanislavom Bajaníkom, vedomostná súťaž žiakov základných škôl Svodín, Gbelce, Štúrovo

o Ľudovítovi Štúrovi a naj... Slovenska, zájazd žiakov do Uhrovcu na návštevu Domu Ľ. Štúra a Alexandra Dubčeka. Zúčastnili sa na ňom žiaci, ktorí súťažili. Minulú sobotu smeroval plný autobus dospelých na Celoslovenskú oslavu v Uhrovci, bola slávnostná akadémia k výročiu a premietanie nového dokumentu o Ľ. Štúrovi od režiséra Fedora Bartka.

Celý tento refazec podujatí organizuje Miestny odbor Matice slovenskej v Štúrove za finančnej podpory mesta Štúrovo, VÚC v Nitre a Matice slovenskej v Martine. Organizačne nám pomáhali MO SNS a Slováci zo Senváclavu v Maďarsku.

Zhovárať sa Dušan D. KERNÝ
Foto: Archív MO MS Štúrovo

V SNN 47/2015
SI PREČÍTAŤE

■ Výsledky práce nového matičného pracoviska, Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej
■ Evanjelická spojená škola v Martine má nový domov v starej budove Neografie
■ Kňaz Ján LAJČIAK s doktorátmi prestížnych svetových univerzít je u nás neznámy

Samozvaní umelci sa vyžívajú v zaujatosti a negativistických prístupoch Export ponižovania Slovenska a Slovákov

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Ktovie, či to máme v génoch, ale faktom je, že slovenská inteligencia vo všeobecnosti sa nevyznačuje láskou k svojmu národu. Dôkazov by sme našli viac než dosť. Ak povedzme porovnávame tvorbu českých historikov, literátov alebo iných verejne činných osobností, musíme im závidieť. Nikdy z nej netrčí opovrhnutie vlastného národa ako u mnohých Slovákov. Zvlášť citlivo to vnímame najmä v Roku Ľudovíta Štúra. Koľko úsilia a obetí stálo národovcov sústredených okolo neho, keď prejavili elementárny záujem, obavu a starostlivosť o národnú identitu.

Koľko obetí priniesli vlastenci po druhej svetovej vojne ani nehovoriac. A kým kultúrne národy zo svojej minulosti dolujú nasledovanihodné vzory, modelujú mýty na povzbudenie národa, Slováci a niektorí predstavitelia „elity“ sa utápajú v ponižujúcom a sebaznižujúcom postoji nielen doma, ale ešte ho aj exportujú do sveta.

■ NEVYŠLI Z TIENI

Režisér Jakub Julény nakrútil film V tieni kráľa Svätopluka. Ak aj dramaturgia RTVS, ktorá vôbec nie je naklonená vlasteneckým témam, čo možno najlepšie dokumentuje Havanova relácia, zostala nad snímku v nemom úžase, musela to byť riadna bomba. Napokon film mal premiéru na televíznej obrazovke, ale jeho pôvodcoví prekážalo, že ho uviedli až v čase pred polnocou a bez reprízy. Jeho film i ďalšie snímky v rámci cyklu slovenských filmov Nad Scalou sa blýska

Protislovenským kydačom dali priestor v brnianskom kine Scala.

uviedli v brnianskom kine Scala. Okrem Julényho akože dokumentárneho filmu V tieni kráľa Svätopluka uviedli aj rovnako zameraný dokument Zuzany Piussi Krehká identita. Autori odprezentovali svoje diela ako priezrez slovenskou turbonacionalistickou scénou.

■ (NE)KOMPETENTNOSŤ!

Denník N rozhovor s Julénym uviedol množstvom otázok, na ktoré vraj jeho film dáva odpoveď. Pre zaujímavosť citujeme: „Existuje spojitost medzi súčasným nenávisným nalađením voči utečencom a dlhodobou nacionalistickou rétorikou slovenskej

„sociálnej demokracie“? Ako pomohol súčasný premiér do sedla extrémistovi Kotlebovi? Bol Svätopluk skutočne kráľ? Môžeme dnes hovoriť vo verejnoprávnych médiách o cenzúre, keď sa jedná o falošné národné mýty?“

V tejto súvislosti treba pripomenúť, že po roku 1989 si tvorcovia demokraciu vysvetlili po svojom. Často kvalitatívne a profesionálne nezvládnuté témy, ponúkané na odprezentovanie pre verejnosť a z týchto dôvodov odmietnuté, označili ich tvorcovia za cenzúru. V tomto duchu obhajuje svoje dielo aj Julény. Nie on je nedovzdelaný, ale všetci tí, čo ho nechápu. Typickým príkladom je, ako odpovedal na otázku, či bol kráľ Svätopluk kráľom, alebo nie?

„To je absurdita ako ďas. To ani nie je, ani nikdy nebolo témou historickej debaty. Kráľom bol a je iba pre ideológov a politických pracovníkov. Prirovnal by som to k termínu „prvý Slovenský štát“. Prvý je pre tých, čo sa snažia vsugerovať, že dnešný štát je „druhý“ a my naň nadväzujeme.“

■ ZMÄTOK NA DRUHÚ

O intelektuálnej úrovni tohto nafúkanca sa ani nedá hovoriť. Nijaká nie je. Už len z toho dôvodu, že pokojne povie, že kráľ Svätopluk je absurdita ako ďas a svoje „dielo“ beží predstaviť susedom, ktorí ho však za svojho kráľa považujú! Že má v hlave zmätok nielen z histórie, ale aj z politoló-

gických pojmov, svedčí ďalšia jeho perla, keď hovorí o naciológovi fašistického Slovenského štátu. Tvrdí útočí na sociálnu demokraciu, paradoxne slovníkom neomarxistov. Julény by bol radšej, keby sa deti na Slovensku hrali na kovbojov a Indiánov než na vojsko Svätoplukovo. Predsedovi vlády, ktorého charakterizuje ako stále aktívneho súdruha, vyčíta, že osvojením si termínu starí Slováci vniesol a legitimoval extrémizmus v politickom mainstreame. A celkom naivne a nesmierne hlúpo útočí na vládu a označuje Ficovu verbálne vlastenectvo za dôvod toho, že dnes sedemdesiatpäť percent Slovákov považuje utečencov za svoju druhú najväčšiu hrozbu.

■ KYDAČ O KYDANÍ

Julény exportuje svoju nenávisť voči akémukoľvek prejavu slovenskosti za hranice štátu. Slovenskú históriu odmieta en bloc ako mýty, na druhej strane sa priznáva, že má mýty rád. Dokonca tvrdí, že sú súčasťou identity každého národa a treba ich interpretovať. Vyslovuje aj pravdivé konštatovanie, že „my sme ich zakydali tonami ideologického hnoja dvoch predchádzajúcich totalít tak, že krásu toho pôvodného nebudeme možno ešte veľmi dlho vidieť“. Slovákom netreba vymýšľať mýty, Slováci potrebujú odкрыť svoju históriu. A na škodcov národa ukázať prstom.

Profesionálny slobodný umelec bude legislatívne definovaným pojmom Zmeny na slovenskej umeleckej scéne

Alexander GOCZ

Prakticky od novembra 1989 prebiehajú diskusie na tému legislatívne podmienky umelcov na Slovensku. Pôvodné zákony, napríklad autorský zákon, prestali vyhovovať zmeneným spoločenským podmienkam a rôzne čiastkové úpravy pomohli len málo, prípadne celú situáciu ešte viac skomplikovali. V súčasnosti sa však veci pohli dopredu a členovia vlády na rokovaní 26. augusta schválili novelizáciu zákona o Fonde na podporu umenia, ktorá vymedzuje pojem „profesionálny slobodný umelec“.

Ide o zásadnú zmenu, ktorej cieľom je zlepšenie právneho a sociálneho postavenia umelcov v slobodnom povolani.

■ O ČO IDE

V oficiálnom vyhlásení MK SR sa uvádza nasledovne: „Novela zákona o Fonde na podporu umenia v článku II. definuje štatút „profesionálneho slobodného umelca“. Okrem toho upravuje aj podmienky evidencie profesionálnych umelcov. Tú bude vykonávať Fond na podporu umenia. Evidencia nie je povinná, ani nie je podmienkou vykonávania umeleckej činnosti. Zápisom

v evidencii profesionálnych umelcov v slobodnom povolani však umelec získa status profesionálneho umelca, čo môže byť podmienkou pre udelenie rôznych bonusov pre umelcov. Legislatívne riešenie štatútu umelca bolo vypracované v spolupráci so Slovenskou koalíciou pre kultúrnu diverzitu a návrh zákona bol prerokovaný v dočasnej pracovnej skupine pre štatút umelca Rady vlády pre kultúru.“

■ TVORCOVIA NA VÁŽKACH

Nie je to tak dávno, keď sa v parlamente podarilo presadiť zákon o povinných kvótach pôvodnej slovenskej

hudby vo vysielaní komerčných rozhlasových staníc aj verejnoprávnej RTVS. Aj napriek silnému tlaku korporátnych médií sa napokon u nás od januára budúceho roku zavádza to, čo vo vyspelých štátoch západnej Európy funguje už desaťročia, to jest podpora domácej tvorby. Laicky povedané, tantiémy ostanú doma a interpreti, skladatelia či hudobníci budú môcť investovať do svojej tvorby, ale aj do bežnej spotreby, čo síce našu ekonomiku nevytrhne, ale predsa len trochu pomôže. Otázka však znie, ako sa bude prelínať tento zákon so štatútom profesionálneho slobodného umelca. Ide tu totiž o to, aby v prípade hypotetického „zdrúženia“ takto

registrovaných umelcov vznikol v prvom rade partner pre vládu a zákonodarnú moc pri ďalších krokoch na zlepšenie legislatívneho prostredia pre pôvodnú tvorbu nielen hudobnú, ale aj výtvarnú, literárnu či filmovú. Samozrejme, otázok na riešenie je veľa a silný partner vo forme združenia profesionálnych umelcov by sa zišiel. Najmä dnes, keď internetová revolúcia kladie závažné otázky o používaní a využívaní výsledkov tvorivej činnosti na internetových sieťach. Zmiený fakt spolu s nedostatkami v autorskom zákone bol ostatne predmetom konferencie, ktorú zorganizovala ochranná autorská organizácia LITA. No a ešte tu máme ďalšiu ochrannú organizáciu pre hudobníkov SOZA, ktorá po nedávnych prešľapoch stíchla a čiastočne sa posunula do úzadia. Spolupráca týchto organizácií s novovzniknutým subjektom, združujúcim profesionálnych slobodných umelcov, bude zrejme kľúčová.

■ OTÁZNIKY OSTÁVAJÚ

Ako viaceré právne normy, týkajúce sa umenia, autorstva či tvorby, aj táto má svoj predobraz v západoeurópskych krajinách a je len na počudovanie, že sa ju

po desaťročiach vajatania darí výhľadovo implantovať aj k nám. Napríklad v susednom Rakúsku štatút profesionálneho slobodného umelca majú už dávno. Okrem iného rieši povedzme aj otázky okolo zdravotného a sociálneho poistenia. V prípade, že sa umelec registrovaný v tomto subjekte dostane do vážnych zdravotných či sociálnych problémov, existuje systém, ako mu pomôcť. Pokiaľ MK SR spomína rôzne benefity pre organizovaných umelcov na „voľnej nohe“, tak u susedov je to okrem iného aj vyhlásenie rôznych tvorivých súťaží a štátnych objednávok pre domáce tvorivú societu. O členstve umelca v danom systéme rozhodujú regionálne združenia a celoštátna rada zložená z odborníkov, ktorí sú členmi jednotlivých profesionálnych umeleckých zoskupení. Tento model by mal byť uplatnený aj u nás. Lenže tu môžu nastať určité problémy. Kto sa pohybuje v umeleckých sférach, vie, že slovenské profesionálne umelecké organizácie sa často dostávajú do vzájomných sporov, objavuje sa snaha o lobizmus, existujú skupiny tvorcov, ktoré presadzujú svoje parciálne záujmy na úkor ostatných. Keďže ide často o peniaze, je to smutné, ale logické.

Medzinárodné spoločenstvo hrá opäť s Balkánom tragickú hru Vládne kabinety mlčia, Matica slovenská NIE

Ivan BROŽÍK – Ilustračné foto: internet

Po Európskej únii, ktorá aj s podpisom Slovenska spustila nebezpečnú asociačnú hru s Kosovom, aj OSN najnovšie koketuje s rozduchaním obrovského konfliktu na Balkáne, a zrejme nielen tam. Jej organizácia UNESCO totiž chce prijať za plnoprávneho člena práve Kosovo. V tejto diplomatickej hre je pozoruhodné až smutné, že samotné OSN Kosovo nikdy ako štát neuznalo, a aj Slovensko hlasno vyhlasovalo, že tak nikdy neurobí. Zrazu sa zo všetkých strán dozvedáme, že Kosovo sa začleňuje do štandardných štruktúr.

Svet teda koketuje s Kosovom o novom postavení v rámci geopolitického systému. Je to prakticky v rozpore s rezolúciou OSN, ktorá definuje postavenie ako časť Srbska pod správou OSN. A všetci sú ticho, vrátane Slovenska.

■ HROZBA SILOU

Slová srbského patriarchu Irineja o použití sily v prípade prijatia Kosova do Organizácie Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) sú ostrým varovaním, domnievajú sa odborníci zo Srbska i z Kosova. (Malo by sa tak stať 9. 11. 2015, teda po uzávierke tohto čísla SNN.) Napísal to spravodajský server Balkan Insight. Hlava srbskej pravoslávnej cirkvi vyhlásila, že Srbi by mali použiť silu, ak sa stane Kosovo členom UNESCO a zlyhajú všetky mierové snahy zamerané na to, aby Príština nezískala kontrolu nad srbskými cirkevnými pamiatkami.

Slováci na Balkáne už niekoľko týždňov mobilizujú svetovú verejnosť opisom situácie, do ktorej ich dostáva kosovský nacionalizmus. Na Maticu slovenskú sa obrátil s naliehavým posolstvom predseda partnerskej Matice srbskej Dragan Stanić. Okrem iného píše: „Relevantné medzinárodné právo a nad všetkým postavená rezolúcia z bezpečnostného Koncilu z roku 1999 definuje Kosovo ako časť Srbskej republiky pod dočasnou administráciou OSN. Ak budeme rešpektovať autoritu OSN a UNESCO, ktoré sú tiež súčasťou medzinárodného systému, paragrafy medzinárodného dohovoru by nemali byť porušené. Rešpektovanie garancií OSN zachováva dôstojnosť medzinárodného poriadku a tento rešpekt by mal byť ochraňovaný aj vo vnútri UNESCO... Albánska komunita v Kosove nikdy nemanžovala rozvoj tolerantných postojov medzi svojimi ľuďmi v Kosove. Zvlášť postoje k srbským kultúrnym

monumentom boli pre členov albánskej komunity nevhodné, srbské pamiatky systematicky ničili. Skutočnosť, že páchatelia týchto priestupkov a ich organizácie nikdy neboli postavené pred súd,

ČO INÍ NEPIŠU

upozorňuje na nedostatok politickej sily potrestať tieto akty albánskej komunity. Dokonca aj po roku 1999, v čase mieru, pokračovali deštrukcie srbských ortodoxných kostolov, náhrobkov a cintorínov. Agresívny postoj ku kultúrnemu dedičstvu poukazuje na to, že nie sú vhodným kandidátom byť členom UNESCO. Od júna 1999 dodnes bolo cieľom útoku 236 kostolov a náhrobkov a iných aktiv srbských ortodoxných kostolov; za všetky uvádzam Kostol sv. Panny v Ljeviši, Devič náhrobok a iné. Najstaršie kultúrne monumenty v Kosove a tiež srbské náhrobky z 13. a 14. storočia (Dečani, Gračanica, Patriarchate v Pěči

a iné) neboli primárne zničené, lebo sú chránené silami KFOR. Ak by v blízkom období KFOR sily odišli, tieto kultúrne monumenty by čelili reálnej hrozbe zničenia a poškodenia. Je to neprípustné, aby sa takéto deštruktívne správanie albánskej komunity tolerovalo a Kosovo bolo odmenené prijatím do UNESCO.“

■ ODPOVEĎ MATICE

„Vážený pán predseda Matice srbskej, vážený pán profesor Dr. Dragan Stanić! Ako predseda Matice slovenskej, najstaršej kultúrnej ustanovizne na Slovensku, založenej v roku 1863, som si so znepokojením prečítal Váš list, v ktorom vyslovujete vážne i oprávnené pochybnosti o Kosove v súvislosti s jeho prijatím

do UNESCO. Podobne ako Slovenská republika, Ruská federácia, Bielorusko, Ukrajina, ale aj Brazília, Čína ľudová republika, Grécko či Španielsko a ďalšie štáty celého sveta, významné medzinárodné i národné politické, hospodárske a kultúrne organizácie, vrátane samotnej Organizácie Spojených národov, aj Matica slovenská so sídlom v Martine považuje územie Kosova za autonómnu súčasť Srbskej republiky. Z týchto dôvodov nerozumieme individuálnej žiadosti Kosova o získanie členstva v Organizácii Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO), ktorá je aj v rozpore s medzinárodným právom, rezolúciami a dohovormi. Vážený pán predseda, ďalej nás znepokojili Vaše konštatovania o tom, že albánska komunita v Kosove vo vzťahu k Srbom a srbskej kultúre popiera rešpektovať princípy tolerance a multikulturalizmu v oblasti rečovej, etnickej a náboženskej. Tieto postoje, okrem politických, dokazujú totálnu nepripravenosť Kosova a kosovských Albáncov na vstup do UNESCO... Vážený pán predseda, úplne s Vami súhlasíme v tom, že do UNESCO by mali vstupovať len také národy, ktoré odmietajú agresívne a deštruktívne správanie ku kultúrnemu dedičstvu... Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč ďalej ubezpečil srbskú stranu, že verejnosť Slovenska bude v tejto súvislosti vždy zastávať postoje oficiálnej politiky Srbska voči Kosovu.

NÁZORY

Na čo prezident nemá čas

Eva ZELENAYOVÁ

Deň boja za slobodu a demokraciu si pripomíname 17. novembra. V ten deň roku 1989 sa skončila éra komunizmu v Česko-Slovensku. Na scénu vystúpili disidenti a začali organizovať transformáciu spoločnosti. Jej najpodstatnejším znakom sa stala privatizácia národného majetku. Kto namietal, toho označili za starú štruktúru. Odrazu sa vytvorilo množstvo lukratívnych pracovných miest pre rozličných poradcov zo zahraničia. Čoskoro bolo zjavné, že to, čomu sa hovorí privatizácia, je bohapustá rozkrádka hospodárskej podstaty štátu a likvidácia konkurencie pre západných producentov. Zlikvidovali sme sklársky aj cementársky priemysel, zdecimovali poľnohospodárstvo, nehovoriac o zbrojárstve. Ale, čuduj sa svete, čím viac sme toho obetovali v prístupových rokovaniach do elitného spoločenstva Európskej

únie a NATO, tým viac nás Západ podporoval. Akýkoľvek náznak samostatnej politiky znamenal posúvanie Slovenska do čiernej diery.

Hospodárske ožobročovanie ľudí však nebolo tou jedinou ranou, ktorú nám Západ uštedroval. Po štyridsaťročnej ateizácii spoločnosti, cielenom rozvracaní cirkvi neprišla ponuka na mravnú obnovu. Skôr naopak. Využil sa morálny marazmus na úplné rozloženie národa. Preto sa nemôžeme čudovať, že tu máme namiesto slovenských vlastencov amerických teológov, ktorí nemajú nijaký vzťah k cirkvi, predajných politikov i novinárov – ľudí, pre ktorých sú zmyslom života peniaze. Je priam neuveriteľné čítať v tlači o bývalom režime, že nebol taký zlý, len mal dovoliť ľuďom cestovať. Nijaká zmienka o náboženskom útlaku a prenasledovaní ľudí, ktorí sa usilovali o obnovu sloven-

skej samostatnosti. Mnohým by sa zišlo pripomenúť, že od nástupu komunistov k moci bolo v Česko-Slovensku evidovaných dvesto-päťdesiat tisíc politických väzňov. Z nich bolo dvestoštyridsať jeden popravených. Vyše šesťsto zahy-

KOMENTÁR

nulo pri výsluchoch bezpečnostnými zločkami. Pri úteku cez hranice zastrelili okolo štyristo osôb. Vyše osemtisíc občanov poslali do táborov nútených prác a okolo päťtisíc mladých mužov nedobrovoľne slúžilo vo vojenských pomocných technických práporoch. Počas barskej noci v roku 1950 vyhnali dvestisícpäťsto kňazov a rehoľníkov z kláštorov. Pomaly niet dňa, aby si organizácie politických väzňov nepripomenuli obeť komunistického režimu.

Nedávno si v Bijacovciach pod Spišským hradom uctili pamiatku umučeného a popraveného Pavla Kalinaja. Mal tridsaťšesť rokov, keď ho museli nevládneho vyniesť na popravisko. Jeho dcérka mala iba šesťnásť mesiacov. Stratila otca len preto, že nedokázal mlčať o pripravovaných perzekúciách v cirkvi. Tibora Benkoviča z Nitrianskej Stredy zaistila Štátna bezpečnosť preto, že prejavoval pochybnosti o veľkosti partizánskych zásluh a odmietal komunizmus. Ráno po výsluchu ležal na dlážke mŕtvy. Nedávno zosnulý kardinál Ján Chryzostom Korec sa tiež nepoddal vládnucemu režimu. Aby zachoval pre Slovensko kňazov, tajne ich svätzil. Sám bol tajne vysvätený za biskupa v roku 1951, ale až v roku 1990 mohlo byť zverejnené jeho vymenovanie za nitrianskeho biskupa. V roku 1991 dostal od pápeža Jána Pavla II. kardinálsky klobúk. No v rokoch 1960 až 1968 bol väznený v neľudských podmienkach v Prahe na Pankráci, v Ruzyni, vo Valdicach, v Leopoldove a v Ilave. Za to, že bol oddaný národu a cirkvi, čo mu dnešná časť nedovzdelačných, neinformovaných a najmä predajných osôb nevie odpustiť. Keď sa Karol Lováš na istý čas

stratil z mediálneho prostredia, zdalo sa, že z verejného života odišiel výdatný prameň nenávisti. No on sa vrátil ako vyštudovaný teológ a s ešte väčším apetitom vypúšťa jedovaté sliny. Ešte aj po smrti kardinálovi Korcovi zazlieval, že „patril medzi oddaných obhajcov prezidenta vojnového štátu Jozefa Tisa“ a že „bol verejným obdivovateľom dvoch slovenských premiérov. Vladimíra Mečiara a Roberta Fica“. Svoj komentár k úmrtiu kardinála Korca zakončil vetou: „Jeho odchodom sa v biskupskom zbore uzatvára éra bezhlavej podpory všetkého ‚slovenského‘ bez hlbšieho vnímania okolností – pravdy a dobra.“ Ibaže kopat do veľikánov je prejavom úbohosti, nie odvahy.

Tak akosi sa správa i prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska. Na bratislavskom cintoríne Vrakúňa vznikol v roku 1990 pamätník obetí komunizmu. Nad tabuľami s menami popravených a umučených sa týči kríž, ktorý bol súčasťou oltára, pri ktorom slúžil svätú omšu pápež Ján Pavol II. počas návštevy Bratislavy. Kiska si dosiaľ nenašiel čas, aby sa pri ňom poklonil pamiatke bojovníkov proti totalitnému komunistickému režimu.

Knižná tvorba zo všetkých uhlov

Maroš M. BANČEJ

November už tradične patrí Medzinárodnému knižnému veľtrhu Bibliotéka, ktorý sa tentoraz uskutočnil 5. až 8. novembra v bratislavskom výstavnom priestore Incheba. Uctyhodný 23. ročník ponúkol milovníkom kníh desiatky podujatí a vydavateľom možnosť prezentácie v bludisku stánkov a pódii. Sympatický bol fakt, že prvý deň na jednom z centrálnych prezentačných miest mali možnosť predstaviť svoju knižnú produkciu aj naši slovenskí krajanovia zo zahraničia. Či už to bola Matica slovenská v Srbsku, Vydavateľstvo Ivana Kraska v Nadlaku, Spolok Slovákov v Pofsku so svojím agilným vydavateľstvom a tlačiarňou, ale aj ďalší. Ani Vydavateľstvo Maticy slovenskej z Martina neostalo pozadu a prezentovalo napríklad

najnovšie knihy Mikuláša Gaceka či Mariána Grupača. Ostatne, neustály čulý ruch okolo stánku tohto matičného vydavateľstva svedčil o tom, že môže ponúknuť kvalitnú knižnú produkciu. Najmä žaner literatúry pre deti sa tešil

POZNÁMKA

mimoriadnemu záujmu dospelých a detí, ale ani knihy o histórii neostávali bokom.

Keď tu padla zmienka o deťoch, je inšpirujúce, v akých kvantách Bibliotéku navštevujú práve najmladší čitatelia. Dalo by sa ironicky podotknúť, že ide o školské výpravy a mládež má rada každú zámienuku vyhnúť sa vyučovaniu, lenže účasť školákov na jednotlivých prezentáciách či ich záujem pri jednotlivých vyda-

vateľských stánkoch predsa len vlieva určitú dávku optimizmu do problému ostatných rokov, ktorým je klesajúca čitateľská gramotnosť nastupujúcej, jednoznačne skôr počítačovej ako knižnej generácie. Organizátori si to uvedomili, a tak celý rad podujatí bol zameraný vyslovene na deti, ako bola napríklad Rozprávková dielňa Mama, tata, čítajte s nami. Tomuto inšpiratívne priestoru statočne konkurovalo aj pódium s názvom Deti sú naše knihy, kde napríklad nedávny jubilant, významný slovenský básnik a spisovateľ Daniel Hevier zaujal malých aj veľkých programom S deťmi sa dá dohodnúť.

Zdá sa, že trendy v knižnej tvorbe na tomto ročníku Bibliotéky jemne preferovali detskú knihu. A ešte jeden zaujímavý trend bol

badateľný. Mimoriadnemu záujmu sa tešilo Programové centrum 2, v ktorom boli spolu s autormi prezentované knihy literatúry faktu a odborná vedecká a najmä historická literatúra. Práve v tomto priestore predstavili svoju produkciu Národná knižnica, Vydavateľstvo SAV Veda a ďalšie. Medzinárodný knižný veľtrh Bibliotéka prerástol skrátka do zaujímavého kultúrneho fenoménu. Lenže nie všetko bolo zvládnuté. Pomerne veľký priestor bol vyhradený pre predajcov minerálov, skamenelín či bohužiaľ aj rôznych ezoterických náhrdelníkov či príveskov. Rovnako s občerštením to organizátori zvládali len s vypätím všetkých síl, nevraviac o chronických problémoch, keď sa súčasne prebiehajúce akcie rušili, najmä keď súčasťou niektorej bola aj hudobná produkcia. Folklor z jedného podujatia sa tak miešal do susedného priestoru, kde autor čítal ukážky zo svojho diela. To sú však len čiastkové kazy na inak prvotriednom podujatí a je len na organizátoroch, aby to budúce ročné pripravili na základe spätnej väzby zo strany vystavovateľov aj návštevníkov.

SPOZA OPONY

V pôsobivej scenérii Pražského hradu si 28. októbra 2015 prevzal z rúk českého prezidenta vyznamenanie aj slovenský inžinier a manažér, Dr. h. c. Ing. Július Binder, CSc. Muž, ktorého meno je nerozlučne spojené s výstavbou a so spustením sústavy vodných diel Gabčíkovo a vodnej elektrárne. Ocenenie Júliusovi Binderovi, ešte teraz, po desaťročiach, je aj za to, že sa nedal a čelil obrovskému medzinárodnému tlaku, ako aj domácim odporcom diela. Český prezident vyzdvihol práve toto – úspešný odpor proti tzv. zeleným ekologickým aktivistom.

Je to aj rehabilitácia českej politiky, veď v rozhodujúcich chvíľach špičkový projekt európskej úrovne Gabčíkovo zanechala osudu v nežičlivej situácii. Kto si ešte dnes spomenie na ten nevyberavý nátlak na zastavenie výstavby vodného diela Gabčíkovo? Maďarsko v roku 1989 jednostranne odstúpilo od zmluvy o diele, ktoré malo zabrániť ničivým zápla-

vám. Od novembra 1991 bolo vtedajšie Slovensko donútené stavať len časť diela. Až v roku 1997 pred Medzinárodným súdom vyhralo Slovensko spor – Maďarsko nebolo

český prezident Miloš Zeman vynikal tým, ako britko vedel viesť polemiku, v ktorej vzbĺkla tzv. pomlčková vojna. Lebo česká politická scéna až vtedy prišla na to, že štát

pre legitímne a oprávnené slovenské záujmy. Boli to časy, keď stačilo jedině rozhodnutie vtedy najsilnejšej strany a bol by sa stal zrejme víťazným kandidátom na prvého sloven-

bách. Jan Petránek sa mohol vrátiť k žurnalistike verejne až po roku 1989, ale do popredia sa dostal až vlni, v časoch ukrajinskej krízy. Jan Petránek rozbil čierno-biele videnie Ruska a ruskej politiky a najmä ruskej verejnosti. Dnes je ostro odsudzovaný za to, že sa stal „súčasťou propagandistického ťaženia“. Kritizujú ho za výroky, že Putinov vpád na Krym bol obranný ťah, Kreml nemal kam ustupovať. Verejne tvrdí, že „protiruská politika Európskej únie je síce v nemeckej réžii, ale pod taktovkou nadnárodných tvorcov koncepcii svetového vývoja“. Kreml preto vie, že nemá kam ustupovať, lebo Nemecko po tretí raz začalo svetovú vojnu, len teraz trochu inak. Jan Petránek to nehovorí iba vo svojich blogoch, ale ako častý hosť na obrazovkách českej verejnoprávnej televízie v sledovaných časoch. Petránek rozbieja čierno-biele videnie Ruska. Pre svojich stúpcov, práve tak ako odporcov a tých, čo ho zatracujú, ukazuje, čo znamená osobná skúsenosť s Ruskom.

Prečo práve J. Binder a J. Petránek

Dušan D. KERNÝ

oprávnené prerušiť a zastaviť práce na vodnom diele...

Kto si spomenie na agresívny nátlak, v ktorom nakoniec ostal Július Binder sám? Vtedy povedal slovo, ktoré vošlo do dejín slovenského stavebného sebavedomia, do dejín presadzovania slovenských národných a štátnych záujmov. To slovo znelo: Sypte! Bol to pokyn sypať betónové kvádre potrebné na zahatanie, prehradenie toku Dunaja. Urobil to v situácii, keď nemal podporu federálnej vlády, ale ešte ani slovenskej! Boli to časy, keď dnešný

pôvodne vznikol ako Česko-Slovensko. Dnes, po viac ako štvrtstoročí je Miloš Zeman český prezident. Vyznamenaním J. Bindera na Pražskom hrade dal slovenskému inžinierovi a manažérovi dvojnásobnú satisfakciu. Prezident Zeman je aj podporovateľom vodnej cesty, ktorá by spájala Dunaj, Labe a Odru. Je to teda ocenenie nielen za to, čo J. Binder urobil, ale aj toho, ako jeho skúsenosti môžu slúžiť dnes a do budúcnosti. Slávnosť na Pražskom hrade pripomína to, ako Bindera zatracovali, ale aj ako bol symbolom

ského prezidenta moderných čias.

Pražská slávnosť 28. októbra nám popri inom ukázala ocenenie troch českých novinárov. Zvlášť jeden je známy. Jeho meno je Jan Petránek. Tento bývalý zahraničný rozhlasový spravodajca, o. i. v Sovietskom zväze, sa musel po roku 1968 odmlčať na dlhé dve desaťročia. Za účasť vo vysielaní proti okupácii v auguste 1968. V časoch nemilosti sa spoznal aj osobne s Milošom Zemanom, dnes českým prezidentom, ktorý získal úrad v priamych voľ-

SEBAOBRAHA

Predseda Európskeho parlamentu Martin Schulz z Nemecka verejne pohrozil Poľsku, Maďarsku, Česku a Slovensku, ktoré nesúhlasia s kvótami a povinným prerozdeľovaním moslimských imigrantov. Spomenul dokonca použitie sily, hoci nedefinoval akej. Komentátori na nemeckom portáli pi-news.net nemajú pochybnosti: Schulz prekročil istú hranicu. Táto udalosť sa do dejín Európskej únie iste zapíše veľkým hrubým písmom.

Varovné scenáre

Vo vysielaní TV ZDF na adresu štátov, ktoré nesúhlasia s diktátom EÚ vo veci imigrantov, M. Schulz povedal: „Európa ultranacionalistov – lebo keď oni zvíťazia, budeme tu mať takú Európu nielen v tejto veci, ale aj v každej inej. Potrebujeme ducha európskeho spoločenstva a v prípade nutnosti to musí byť vynútené silou. Nemôže byť, aby sme v tomto storočí globalizáciu a globálne problémy riešili nacionalizmom. V istom okamihu treba zabojovať a treba povedať, že v prípade nutnosti budeme proti iným bojovať, aby sme dosiahli svoj cieľ.“

Aj víťazi poľských parlamentných volieb – konzervatívna strana Právo a spravodlivosť, sa okamžite dočkali pozdravu z Bruselu. Predseda rokovani ministrov financií krajín platiacich eurom Jeroen Dijsselbloem v reakcii na poľský volebný výsledok vyhlásil, že členské štáty ako Poľsko či Česká republika, ktoré sa nechcú podieľať na prijímaní utečencov, by mali dostávať menej peňazí zo solidárnych rozvojových fondov.

Na takú rétoriku nepriamo reagoval český prezident Zeman: „Moja prognóza je založená na predpoklade, že skôr alebo neskôr budú uzavreté hranice medzi Rakúskom a Nemeckom. V tom okamihu sa ČR stane tranzitnou krajinou pri prechode do Nemecka. Naivní ľudia hovoria, že sa nič nestane. Ale Nemecko už povedalo, že bude vracat ekonomických migrantov, ktorí výrazne prevažujú. A kam ich bude vracat? Do krajiny, odkiaľ prišli, teda do Českej republiky. Zrazu zistíme, že tu máme pol milióna utečencov, ktorí sú úplne neasimilovateľní. Pri pol milióna Ukrajincov by som sa príliš nevzrušoval, pretože tí by boli pracovití a obsadili by pracovné miesta, ktoré Česi nechcú. Ale bohužiaľ ide o islamských utečencov. Nedávno som sa zozeral na fotografie dlhých sprievodov utečencov a počítal som mladých, zdravých a dobre vyzeraúcich mužov. Vyšlo mi deväťdesiat percent,“ konštatoval prezident Zeman.

„Tito ľudia môžu predstavovať potenciálne nebezpečenstvo, pretože medzi nimi môžu byť ľudia v službách Islamského štátu. Maďarský prezident Áder mi nedávno povedal, že mnohí chytení utečenci odhadzujú svoje mobily, kde majú najrôznejšie výjavy Islamského štátu a nechcú teda, aby boli odhalení. Nie je vylúčené, že ide o organizovanú inváziu. Utečenci neprichádzajú len z krajín, kde sa bojuje, ale aj z Albánska, Kosova, Senegalu, Eritrey a ďalších krajín. Sú skvele organizovaní, pretože existujú tisíce, možno desaťtisíce prevádzacov. Toto sa pri spontánnej akcii nestane, to sa stane, keď sa to organizuje skvelým spôsobom. Nemožno vylúčiť, že ak by nápor utečencov presiahol určitú kritickú hranicu, mohol by Európe spôsobiť ťažkosti v podobe rozvratu ekonomickej, sociálnej, ale aj politickej štruktúry,“ uzavrel varovný scenár český prezident.

Robert LANDIS

S predsedom Matice slovenskej M. TKÁČOM o štúrovskom incidente
Nepochopiteľné konanie netolerantných

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

• **Matičiarci osadili v Štúrove základný kameň budúcej sochy Ľudovíta Štúra. Nezaobišlo sa to bez narušenia podujatia zo strany maďarských iredentistov. Ako vy osobne vnímate takéto zbytočné provokácie?**

Skrátený obrazový a zvukový záznam z tejto matičnej akcie sme nazvali Netolerantné Štúrovo – taká je aj moja odpoveď s dôvkami: „Neuveriteľne“ či „Nepochopiteľne“. Veď nie Párkány, ale Štúrovo budoval a podporoval tento štát šesťdesiat sedem rokov, celé dve generácie tamojších obyvateľov! Tento štát tam vybudoval celulózkú... Tu sa pristávam. Ako pracovník ministerstva financií bol som ešte pred novembrom 1989 na daňovej kontrole v štúrovských celulózkach, a keď som poprosil kolegu, ktorý vedel po maďarsky, aby v reštaurácii objednal jedlo, na jeho maďarčinu reagovala pekná blondinka takto: „Ja nerozumiem po maďarsky.“ Chcem tým len povedať, že už vtedy, no i teraz žijú v tomto meste „aj“ Slováci, a tí nemajú mať právo na Štúra? Pritom v Bratislave nikomu – teda väčšinovým Slovákom – neprekáža Petőfi, v Rožňave Košút a tak ďalej. A navyše a okrem toho Štúr nebojoval za zrušenie poddanstva len pre Slovákov, ale pre všetkých Uhrov, teda aj Maďarov. Pokiaľ sa nemýlim, naopak Košút sa pohrával s myšlienkou, aby poddanými prestali byť len Uhri „maďarského jazyka“.

• **Primátor mesta Štúrovo E. Szabó pravdepodobne nesúhlasí s osadením sochy kodifikátora, lebo tvrdí, že práve Matica touto aktivitou narušuje pokojné vzťahy medzi Slováckmi a menšinovými Maďarmi na juhu Slovenska. Ako vnímate jeho postoj?**

Nuž typický nerozumný stranícky postoj, ktorý zďaleka nepatrí na pôdu samosprávy! Každý primátor by predsa mal – a to bez ohľadu na stranické tričko – obhajovať záujmy všetkých svojich občanov! Ale zásadná otázka: to

Takto vyzerá miesto pamätníka po výtržnostiach šovinistov.

„pokojné vzťahy“ si vyžadujú, aby menšina (Slováci sú v Štúrove 28-percentná menšina) držala – ľudovo povedané – hubu a krok? V tomto štáte, v Európe i vo svete sa predsa požaduje, ba uprednostňuje rešpektovanie práv akejkoľvek menšiny. Akejkoľvek. Len Slováci a to ani „doma“ nemôžu mať ani menšinové, ale vlastne ani väčšinové práva? Nie je niekde chyba aj v našej legislatíve?

• **Medzi narušiteľmi matičnej akcie sa objavil aj bývalý minister školstva slovenskej vlády maďarskej národnosti L. Szigeti. Myslite si, že je správne, ak bývalý minister školstva protestuje proti soche Ľudovíta Štúra?**

Nuž áno, pán Szigeti – svedčia o tom obrázky – sa na proteste zúčastnil. Dlho sme tomu neverili, vlastne nechceli veriť, žeby tam bol človek, ktorý riadi slovenské školstvo! Bol však tam, ale napriek tomu neverím, že mohol a chcel „protestovať“ proti Štúrovi. Zrejme bol tam najmä preto, že sa blížila voľba a SMK je na hranici zvoliteľnosti. Tak či onak, jeho prítomnosť na neohlásenom proteste – matičiarci svoju akciu ohlásili, tí druhí nie – je jednoznačným odkrytím kariet a treba dodať, že aj obnažením charakteru. Je to schizofrénia:

tá istá osoba predsa nemôže brať nemalý plat za to, že riadi slovenské školstvo, opierajúce sa o Štúra „výtvor“, teda slovenčinu, a na druhej strane súhlasí s vysýpaním kopy hnoja už aj na zárodok budúceho bronzového Štúra!

• **Matica slovenská osadila zatiaľ len základný kameň sochy Ľudovíta Štúra. Kedy plánuje osadiť celú sochu a ako bude vyzerať?**

Výzor sochy – busty – majú v rukách štúrovskí matičiarci. My im len pomáhamo zháňať peniaze, a dodám že veľmi úspešne! A budeme dbať na to, aby sa nevyskytla nijaká chybička, ktorá by náš spoločný zámer pokazila. Pokiaľ ide o čas, nuž Štúr umrel v polovici januára a na budúci rok uplynie od toho smutného výročia stošesťdesiat rokov. Verím, že to stihneme keď už nie v januári, tak vo februári. Napokon Štúr je taká osobnosť, dodám európskeho formátu, že pripomínať si ho treba stále.

• **Neobávate sa, že skutočne môže socha Ľudovíta Štúra v budúcnosti rozdeľovať Slovákov a Maďarov v Štúrove intenzívnejšie ako dotiaľ?**

Platilo by to, ak by sme predpokladali, že všetci po maďarsky

hovoriaci Štúrovčania sú netolerantní, a to tak nie je. V princípe platí, že tak ako nikto nemôže za to, kde a ako sa narodí, každý môže za to, ako sa správa. Argument súčasného i predchádzajúceho primátora Štúra, že Štúr nikdy v Štúrove nebol, nemusí byť jednak celkom pravdivý, existuje vraj text o prechode Štúra cez Dunaj práve tam, v každom prípade je však smiešny. Už som povedal, a rád opakujem: Panna Mária určite nebola počas života v Štúrove ani v iných slovenských mestách, a predsa v nich svoje pamätníky má. Aj Ľudovít Štúr je symbol. A už minimálne šesťdesiat sedem rokov „s jeho menom“ večer líhajú a ráno vstávajú tisíce Štúrovčanov. Pravdaže, je tu kdesi v dialke aj otázka premenúvania miest a obcí. Štúrovo sa naozaj volalo Parkaň, ale aj Cocot! Treba povedať, že s premenovaním nezačali Slováci. Na konci 19. storočia ani len jedna lokalita na Slovensku nesmela mať slovenské pomenovanie. Maďarčenie názvov obcí a miest malo totálny charakter a bolo aj komické. V Trenčianskej stolici „pokrstili“ tri obce na Alsó Keszi, Közép Keszi a Felső Keszi. Keďže ľudia vyslovovali Közép Keszi ako Kozie Kesy, pri ďalšej maďarizácii sa stali „Kecske Keszi“. Za kritiku maďarčenia názvov boli súdy proti slovenským vlastencom. Známy je prípad odsúdenia dvadsiatich ôsmich Slovákov bansko-bystrickým súdom začiatkom roku 1900 len za to, že 24. júna 1898 privítali na martinskej železničnej stanici Ambra Pietra, zodpovedného redaktora Národných novín, ktorého deň predtým odsúdili pešbudinsky tlačový súd na osem mesiacov väzenia a peňažný trest šesťsto zlatých pre „poburovanie proti národnostiam“. Išlo o článok Paralyasa progresiva, v ktorom Národné noviny vyzvali Slovákov, aby si nedali pomaďarčovať názvy obcí. Vajanský vtedy po odvolaní namiesto štrnást dní dostal päť mesiacov! Po roku 1920, a aj po druhej svetovej vojne nastal „protipohyb“, poslovenčovanie názvov. Isteže, aj vtedy sa udiali veci tak, ako sa udiali. No ako v Štúrove pri odhalení základného kameňa povedal Štefan Martinkovič, Štúr bol takou významnou osobnosťou, že jeho bustu by mala mať každá obec a každé mesto na Slovensku.

O ČOM JE REČ

... to je pekné mesto...!“ A aj švárnych chlapcov je v Ružomberku teraz dosť, skôr dievčat je možno pomenej. Zutekali. A nie kvôli tým chlapcom, ale skôr sa rozbehli do sveta za lepšími pracovnými príležitosťami. Ružomberok, voľakedy slávne priemyselné mesto, začína byť v poslednom čase bez priemyslu! Na to si ťažká aj súčasný ružomberský primátor MUDr. Igor Čombor. Napríklad fabrika, kde kedysi pracovalo tisíce dievčat z blízkeho i zo vzdialeného okolia – Bavlňárske závody (Texikom), prestala existovať, po roku 1989 pomaly, ale isto zanikli aj ďalšie významné podniky ako tehelne, Mäsové závody... Ešte, chvalabohu, že sa držia Severoslovenské celulóžky a papierne. Ba prosperujú, exportujú svoje výrobky do celého sveta. A keď hovoríme o modernizácii, potom treba jednou vetou doplniť aj to, že papierne proti minulosti už nie sú závodom, ktorý ekologicky ničil mesto, z papierni sa už nevalia prúdy znečisteného odpadu do Váhu. Pod mestom sa postavila účinná čistička vôd, ako tvrdia rybári, do Váhu sa zas vrátili ryby – pstruhy, mreny. „Som v meste primátorom prvé volebné obdobie,“ vysvetľuje mi primátor Čombor, „ale roboty

je tu ako na kostole! V meste sa napríklad prestali stavať nové rodinné domy, chýbali pozemky, všade v okolitých dedinách sa stavia jedna radosť, len v Ružomberku nič...“

Poznám sa s Igorom Čomborom dávno. Ešte keď bol riaditeľom ružomberskej Vojenskej

Peter ŠTRELINGER

nemocnice. Práve on sa zaslúžil o zmodernizovanie tohto zdravotného komplexu, vybudovali sa nové oddelenia, riaditeľ zohnal najnovšie prístroje, do Ružomberka chodili ľudia za zdravím z celého Slovenska – a neboli to iba vojaci. Priznám sa, že aj mňa v Ružomberku pred štvrtstoročím úspešne operovali, ako dnes si pamätám pozvanie Igora Čombora: Pridte k nám do Vojenskej nemocnice, budete sa mať ako v bavlňke. Takže aj po tých rokoch ešte raz vďaka! A bol som prekvapený, že riaditeľ Igor Čombor sa nestaral iba o zdravie, ale aj o kultúru. Prichýlil vtedy napríklad pod Vojenskú nemocnicu folklórny súbor Radosť

spod Salatína, kde spievala ako sólistka výborná speváčka Hanka Hulejová. A jej manžel, vynikajúci očný lekár a chirurg, bol vedúcim súboru. Súbor bol veľmi úspešný, bol som s nimi na festivale v Nemecku.

Preto ma veľmi potešilo, keď sa bývalý riaditeľ Vojenskej

Ružomberok, Ružomberok...

nemocnice Igor Čombor stal po posledných komunálnych voľbách novým primátorom. Som Lipták celou dušou i srdcom, záleží mi na rozvoji môjho rodného kraja. Nedávno som sa pýtal primátora: „Povedzte, na čom vám momentálne najväčší záleží pri rozvoji Ružomberka?“ Nezaváhal ani na chvíľku. „Chcem, aby cez Ružomberok viedla rýchlostná cestná komunikácia R 1, pre mesto to je teraz najdôležitejšie, myslím cestu zo severu na juh, z Poľska cez Oravu do Ružomberka a potom cez Bystricu smerom na Maďarsko. To je predsa slávna cesta ešte z dávnoteku – VIA MAGNA – Veľká cesta, inak zvaná aj Jantárová alebo Solná cesta.

Stačí sa súčasným projektantom pozrieť na staré mapy. A prestanú špekulovať a vo svojich návrhoch obchádzať Ružomberok!“ Usmial sa optimisticky: „Ale nebojte sa, kým som tu primátorom, presadíme to. Spojili sme sily s primátorom Banskej Bystrice a všetko sa začína obracať na lepšie!“ Ani ma nepustil k slovu, sypal argumenty, vysvetľoval, aké dôležité bude, ak sa Ružomberok stane križovatkou diaľnice Bratislava – Košice a tejto severnej cesty od Poľska na juh.

Skočil som mu do reči: „A čo vaše súkromné záujmy, pán primátor, ste predsa výborný fotograf, autor mnohých fotografických výstav doma v Ružomberku, ale aj v zahraničí?“ Mávom rukou. „Na fotografovanie mi skoro neostáva čas popri práci na radnici. Ale mali sme veľkú výstavu v Prahe... A moja krajinka visí napríklad v sídle OSN v New Yorku priamo u generálneho tajomníka. Tak na to som hrdý!“ Bol mi pri stretnutí s ružomberským primátorom Igorom Čomborom dobre, s obdivom som sa lúčil s týmto agilným mužom lekárom, ktorý to vo vojenskej hodnosti dotiahol až na generála. Nadišiel čas, keď nám treba čo najviac takýchto úspešných, schopných ľudí, aby sme sa nestratili v tomto zvíchrenom svete!

Prinesú opatrenia v mzdovej oblasti vyššiu zamestnanosť? Minimálna mzda v roku 2016

Každý rok sa opakuje takmer obsahom rovnaká diskusia o zvyšovaní minimálnej mzdy. A takmer ani jeden rok nevznikne dohoda v rámci tripartity, aká má byť jej výška v nasledujúcom roku. Odbory zamestnancov ju chcú čo najviac zvýšiť, pričom si uvedomujú, že by jej zvýšenie nemalo mať negatívny dosah na ich postavenie. Vedia tiež, že by nebolo dobré, ak by sa jej zvýšením zhoršili podmienky na pracovnom trhu a v podnikateľskom prostredí.

Štefan SAMSON – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Číslami z vývoja ekonomiky a pracovného trhu zástupcovia zamestnancov dokazujú, že výška súčasnej minimálnej mzdy nie je dosť motivujúca sa zamestnať a pracovať. Poukazujú na to, že existujúca minimálna mzda je taká nízka, že nestačí na krytie životných nákladov, na existenciu na ako-tak slušnej úrovni, niečo ešte na jej zlepšovanie. Nie je motivujúca ani vzhľadom na sociálne dávky, ktoré poskytuje náš sociálny systém. Navrhli preto jej zvýšenie v nasledujúcom roku z dnešných 380 na 410 eur.

■ POSTOJ ZAMESTNÁVATEĽOV

Zamestnávateľia by boli najradšej, keby sme u nás nemali stanovenú minimálnu mzdu a nemali ju uzákonenú. A keď už je to tak, nie sú za jej zvyšovanie. Tvrdia, že jej zvýšenie im automaticky zvýši náklady a že pre niektoré odvetvia a podniky je toto zvýšenie likvidačné a ohrozuje ich existenciu. Tvrdia tiež, že toto zvýšenie neprinesie viac práce, ale naopak zvýši v národnom hospodárstve nezamestnanosť. Že zvýšením minimálnej mzdy sa zvýšia niektorým podnikom podnikateľské náklady. Je to pravda, ale žeby zvýšenie bolo likvidačné pre podniky, je prehnané a zavádzajúce tvrdenie. Ak by to skutočne tak bolo, tak potom čo si vlastne máme myslieť o našich podnikateľoch, o úrovni ich podnikateľskej činnosti, keď takéto zvýšenie minimálnej mzdy ich má položiť, ako sa hovorí, na lopatky.

Rovnako aj tvrdenie, že zvýšenie minimálnej mzdy prinesie zvýšenie nezamestnanosti, nie je a nemusí byť pravda. Doterajšie jej zvyšovanie nepotvrdilo v realite jej bezprostrednú súvislosť so zvyšovaním nezamestnanosti. Čo tak pouvažovať o tom, že zvýšenie minimálnej mzdy by mohlo priniesť aj zvýšenie zamestnanosti a zníženie nezamestnanosti, veď možno jej zvýšenie by mohlo motivovať niektorých dlhodobejšie nezamestnaných hľadať a nájsť si prácu.

■ ROZHODLA VLÁDA

Keďže sa zamestnávateľia a odbory zamestnancov o zvýšení minimálnej mzdy na rok 2016 nedohodli, rozhodnúť musela vláda. Tá vychádzajú z súčasného stavu našej ekonomiky schválila jej mesačné zvýšenie o 25 eur, to znamená z 380 na 405 eur. Vládny kabinet R. Fica pri jej zvyšovaní zvažoval prejavy a dôsledky doterajšieho zvyšovania minimálnej mzdy. Vychádzal z pozitívnych stránok zvyšovania minimálnej mzdy, nezhoršenia sa podmienok trhu práce a podnikateľského prostredia, zo súčasného rastu zamestnanosti a z klesania miery nezamestnanosti, rastu priemernej miezd a tiež rastu produktivity práce v národnom hospodárstve. Treba uviesť, že mesačná minimálna mzda je hrubou mzdou, z ktorej zamestnanec platí daň. Z hrubých 405 eur je čistá mzda 294,79 eura, čo je len o niečo vyše sto eur viac, ako je životné minimum.

■ POLEMIKY A DISKUSIE

Isteže môžeme sa sporiť, dokonca aj ekonómovia medzi sebou, či je vôbec potrebná kategória minimálnej mzdy, či by ekonomika lepšie nefungovala bez nej, veď niektoré krajiny ju nemajú. Tak isto môžeme diskutovať, či je rozumné ju zvyšovať, a to dokonca každý rok. Tiež je na pretrase debát, či by nebolo rozumné a správne vzhľadom na ekonomickú rozdielnosť regiónov zaviesť aj rozdielne vysokú minimálnu mzdu, a keď nie rozdielnu na regióny, tak aspoň na niektoré odvetvia v národnom hospodárstve. Na všetky tieto problémy minimálnej mzdy môžu byť, a aj sú rozdielne názory.

Nejednoznačnosť v tomto prípade je normálna a aj správna. Netreba hľadať v týchto, ale pri rozhodnutiach pri iných ekonomických problémoch nejakú stopercentnú správnosť a spravodlivosť. Vždy treba vychádzať z konkrétnych sociálnych, ekonomických a politických podmienok, v ktorých sa má to-ktoré rozhodnutie uskutočniť.

Inštitúcia minimálnej mzdy je svojím obsahom ekonomicko-sociálna kategória. Jej ekonomická a sociálna stránka tvoria jednotu a neradno ich v trhovej ekonomike od seba oddeľovať. Neznamená to však, že v určitom období a v určitých podmienkach nemôže prevažovať sociálna stránka nad ekonomickou, alebo aj opačne – ekonomická nad sociálnou. Dôležitá je ich vyváženosť, a tá by mala pozitívne vplývať tak na rast ekonomiky, ako

aj na jej sociálnosť, resp. cez rast ekonomiky na zlepšenie životných sociálnych podmienok.

■ RACIONÁLNOŠŤ VYUŽITIA

Slovensko patrí k tým štátom, ktoré majú uzákonenú kategóriu minimálnej mzdy. Problémom je, ako ju čo najrozumnejšie využívať, a to obidve jej stránky – tak ekonomickú, ako aj sociálnu. Rozumne využívať a uplatňovať znamená, že ju treba z času na čas upravovať a vzhľadom k meniacim sa a existujúcim podmienkam zvýšiť, nemeniť alebo aj znížiť. Poväčšine prichádza do úvahy jej zvýšenie, odvodené od kvantitatívneho a kvalitatívneho rastu ekonomiky. Tak to bolo aj teraz na rok 2016.

Vláda by však mala v dohode s odborními zamestnancov a so zamestnávateľmi zväziť, či by nebolo rozumnejšie jej úpravu nerobiť každoročne, ale len v dlhších intervaloch, napríklad v dvoj-, resp. troj- alebo dokonca v štvorročných. Každoročná úprava minimálnej mzdy nie je to najlepšie riešenie,

najmä z pohľadu zamestnávateľov. Zvyšovanie minimálnej mzdy je potrebné a značná časť už aj domácich slovenských podnikateľov tento problém pochopila a vyrovnala sa s ním. Pre zahraničných investorov je naša minimálna mzda a jej zvyšovanie zanedbateľné. Zdá sa, že zvyšovanie minimálnej mzdy najviac prekáža ani nie tak podnikateľom ako ich politickým predstaviteľom.

A diferencovať výšky minimálnej mzdy podľa regiónov? To by znamenalo dať pre regióny s nižšou výkonnosťou a vyššou nezamestnanosťou nižšiu minimálnu mzdu. Týkalo by sa to regiónov najmä východného a stredného Slovenska. Bolo by to, podľa nášho názoru, nerozumné riešenie. Takáto diferenciácia by neprinesla nič pozitívne pre regióny, ale ani pre Slovensko. Iba by sme ňou podporili zaostávajúce regióny, a to dúfam nechceme.

Autor je profesor Ekonomickej fakulty TU Košice.

Dedičstvo, na ktoré sa tešíme, je neraz zamorené skrytými dlhmi Balvan zložitých právnych procedúr

V minulých dňoch sme si zapálením sviečok na hrobch pripomínali našich zosnulých blízkych a známych. Ostávajú nám po nich spomienky, ktoré neraz ovplyvňujú aj záležitosti spojené s pozostalosťou. Dedičstvo totiž nemusí byť len majetkovým odkazom a prílepkou pre potomkov ako výsledok poctivej práce priameho predka. V nejednej rodine, a stále častejšie, pri naša dedičstvo aj traumou, najmä ak sa ukáže ako balvan zložitých právnych procedúr či dokonca súdnych sporov.

Tibor B. HAČKO – Ilustračné foto: investujeme.sk

Dosť často býva totiž dedičstvo doslova a do písmena zamorené rôznymi, spočiatku neznámymi latentnými dlhmi a pohľadávkami. Tie prinášajú ďalšie právne a finančné náklady. Jedným z najhorších prípadov je, keď zomrie dlžník s vysokou pohľadávkou. V takom prípade strácajú všetci zainteresovaní a úmrtie spravidla prerastá do rodinných svárov a právnych ťažavov. A strácajú nielen pozostali, ale aj veritelia. Potvrďuje to realita sprežívajúca početné dedičské konania, obsiahnuté v súdnych archívoch. Ako postupovať, aby sme sa v nich neocitli?

■ (NE)DOBRE DEDIČSTVÁ

Pokiaľ vieme, že je dedičstvo zadlžené, náš právny poriadok umožňuje dedičstvo ako celok, teda aj známe dlhy, odmietnuť do mesiaca od začatia dedičského konania. Tam však, kde bol život sprevádzaný dlhmi, môžeme predpokladať celý rad pohľadávok, o ktorom sa ani vy, ani notár pri konaní nemusíte dozvedieť. Okrem toho môžu veritelia dlhy, vzniknuté napríklad úmrtím rodičov, neúprosne vymáhať po pozostalých súdnou i mimosúdnou cestou. Napriek tomu, že ste sa dedičstva v právnej lehote zriekli.

Špekulanti, ktorými je Slovensko prešpikované, nech zabudnú na

alternatívu ponechať si len tú lepšiu časť dedičstva. Platí, že dedičia nemôžu vzájomnou dohodou platne vysporiadať len časť dedičstva. Spravidla aktívnu. Dobrým príkladom môže byť konanie pri nehnuteľnosti v hodnote tristo tisíc eur nárokom pozostalých delený na tri diely zmanených malicherným dlhom vo výške troch tisíc. Alebo tým, že jednému z pozostalých sú upierané nároky na podiel v reštitučnom konaní hnutelných vecí v nehnuteľnosti, zaťaženej dlhom.

Úmrtia často urobia čiaru cez rozpočet oprávneným veriteľom. Zvlášť v prípadoch, v ktorých dodali zosnulému služby alebo tovar, za ktoré nedostali zaplatené. Ak dlhuje nemajetná osoba, ktorá zomrela osamotená, potom musí veriteľ nielen dlh odpísať, ale ešte zaplatiť náklady. Opakovaným príkladom je, že osamotený dlžník v priebehu exekúcie zomrel. Či už násilne, alebo prirodzene. Dedičstvo síce pripadne štátu, ale pre podližnosť zosnulého z neho štát nič nenadobudol.

Nemožno teda v konaní so štátom pokračovať. Exekúcia bude zastavená. Náklady budete znášať vy, aj keď ste zastavenie exekúcie nezavinili. A najmä exekučné poplatky často prevyšujú samotný dlh. Populárnou eventualitou v dedičských konaniach je jav, keď sa o nárok prihlási milienka zosnulého. Takýto akt vyvoláva spravidla rodinné pobúrenie. Treba si však uvedomiť, že už po roku spoločného spoluzitia, aj keď „len na kôpke“, môže vzniknúť právo dedič, ak nie sú „vo fronte“ bližší príbuzní. Len malou satisfakciou môže byť na druhej strane fakt, že taká priateľka alebo priateľ si nemôžu byť celkom istí, či si s vidinou zdedeného domčeka nenavalia na svoje bedrá aj postupne sa vynárajúce dlhy navýšené o úroky. Tie môžu prekročiť v násobkoch pôvodnú hodnotu nehnuteľnosti.

■ DEDENIE V EÚ

Vidina ľahkého života mnohých Slovincov zavesením sa na akéhokoľvek trochu majetného, spravidla staršieho muža za hranicami prináša tiež kuriózne situácie. Pri úmrtí partnera jeho rodina neraz – a úspešne – napadla súdnou cestou právoplatnosť testamentu alebo dedičstva. Potom sa vidina ľahkého zbohatnutia sklzádo do úhrady všetkých nákladov, nasledovala cesta domov s dlhmi a nehnuteľnosť ostala domácim príslušníkom. Na druhej strane by sa malo dedenie v rámci štátov EÚ právne zjednodušiť. Teda situácie, keď po zomretom príbuznom zostal majetok v niektorej inej členskej krajine EÚ.

Nové nariadenie o dedičstve s medzinárodným prvkom, ktoré prijali členské štáty EÚ začiatkom roku 2015, uľahčia európskym občanom riešenie právnych aspektov súvisia-

cich s uznávaním medzinárodných zátovet a dedičstiev. To je významný posun pre príletenú Slovenky, Bulharky, Maďarky. Nejde pritom o zanedbateľnú počtu, ale ide približne o štyristopäťdesiat tisíc európskych rodín ročne! Veď vyše dvanásť miliónov občanov EÚ nežije vo svojej rodnej krajine. Teda majetkové hodnoty vytvárajú v inej krajine. Prijaté nariadenie určuje pri prípadoch dedenia s medzinárodným prvkom používať jedinú kritérium, a to – zvyčajné miesto pobytu zosnulého.

■ SPRÁVNA VOĽBA

Aj na tomto mieste však treba pripomenúť, že ľudia, ktorí žijú v zahraničí, majú možnosť rozšírenej voľby. Môžu sa rozhodnúť, aby sa na celú ich pozostalosť uplatnilo právo štátu, ktorého sú občanmi. Tak by si napríklad Slovenka žijúca v Anglicku mohla vybrať ešte pred smrťou možnosť, aby jej pozostalosť bola vybavená podľa slovenského alebo anglického práva. Nový právny predpis zavádza aj európske dedičské osvedčenie. To umožňuje preukázanie práva bez ďalších formalít o status dediča alebo správcu dedičstva na celom území EÚ. To je mimoriadne silný právny doklad.

V neposlednom rade nezabudnite, že ak zdedíte nehnuteľnosť, tak okrem prehlásenia všetkých odberov ste povinný do tridsiatich dní nahlásiť správcovi dane aj túto novú skutočnosť. Na rozdiel od kúpy. Pri nej sa daňová povinnosť viaže ku kalendárnemu roku. Nenahlásením sa môžete obdarovať ďalšími poplatkami z dlhu na daniach a poplatkoch z omeškania, čo pri nehnuteľnosti nemusia byť práve malé položky. Aj to je jedno z mnohých neprijemných prekvapení, ktoré vás čakajú po zosnulom.

BESEDNICA

Najväčším slovníkovým biografickým projektom encyklopedického charakteru je šesťzväzkový Slovenský biografický slovník, ktorý v rokoch 1986 – 1994 postupne vydávala Matica slovenská v Martine. V abecednom poradí uvádza všetky významné, no už nežijúce osobnosti, ktoré sa viac či menej dotýkajú Slovenska a slovenského národa, a to od roku 833 až do roku 1990. Heslo o Ludovítovi Štúrovi sa nachádza v piatom zväzku a je najrozsiahlejšie.

Najrozsiahlejšie slovníkové heslo

Údaje v tomto slovníku vypovedajú o živote a diele Ludovíta Štúra suchou rečou vedeckého štýlu, ale z hľadiska faktografie obsiahlejšie ako niektoré knižné monografie. Málo známym faktom je skutočnosť, že srbskí študenti v Bratislave „z jeho iniciatívy si založili spolok Srbská čítareň“ a že on sám v roku 1844 „sa stal z poverenia Matice srbskej jeho dozorcóm a srbskému hnutiu dával hlbšie organizačné zázemie a politický smer“.

V textoch viacerých životopiscov i v textoch autorov príležitostných článkov a esejí sa veľmi často spomína akoby až intelektuálna závislosť Ludovíta Štúra od učenia a vývodov nemeckého filozofa G. Hegla. Pravda je, že si ho pociťoval naštudoval. No rovnako intenzívne študoval aj Herderovu filozofiu. Text v slovníku to dáva na správnu mieru: „Heglovskú dialektiku, ktorá mu poskytovala kľúč k riešeniu radu otázok, dokázal tvorivo aplikovať vo vedeckej, publicistickej a praktickej činnosti. Do slovenského myslenia výrazne vnášal vývojový prvok, subjektívno-praktický a optimistický rozmer.“ V súvislosti s kodifikáciou spisovnej slovenčiny slovník zdôrazňuje aj fakt, že Štúr slovenčinu „považoval za samostatný jazyk, najbližší praslovančine“. Bola to odvážna myšlienka takto sebedome charakterizovať slovenčinu, no Štúr mal v čase vzniku spisovnej slovenčiny najlepšie jazykovedné vzdelanie zo všetkých slovenských vzdelancov a intelektuálov. A zdá sa, že mal a má pravdu, pretože nemáme vedomosť o tom, že by zo súvekých slavistov niekto protestoval.

Slovník uvádza aj skutočnosť, že Ludovít Štúr „vypracoval i návrh na vytvorenie prvej celonárodnej kultúrnej inštitúcie Tatrin, na pôde ktorej sa mali riešiť všetky kľúčové problémy slovenského života a hnutia“, ba aj to, že od roku 1844 bol členom jeho vedenia. Slovník zdôrazňuje i to, že Štúrovo komparatívne dielo O národných piesňach a povestiach plemien slovanských vyšlo okrem češtiny kompletne alebo v širokom výbere po srbsky, ukrajinsky, slovensky a nemecky.

Na záver slovník hodnotí osobnosť Ludovíta Štúra takto: „Ako osobnosť prvoradého významu stál pri zrode moderného národa, romantickej národnej kultúry, kodifikácii spisovného jazyka, prehĺbil koncepciu národnej svojbytnosti Slovákov. Radí sa k najvýznamnejším bojovníkom proti národnému a sociálnemu útlaku, za presadenie zásad demokracie a občianskeho života, za povznesenie hospodárskej a duchovnej úrovne širokých vrstiev ľudu nielen v dejinách slovanských národov vôbec, ale v celoeurópskom koncepte.“

(red)

Šurianske stretnutia mobilizovali Slovákov, sú príkladom angažovanosti Štúrovský rok v reflexii a perspektívach

Rok Ludovíta Štúra je vhodnou príležitosťou na reflexiu matičných jazykových zápasov, predstavujúcich už generačný odstup a reprezentujúcich Maticu slovenskú ako mobilizačnú celonárodnú ustanovizeň okamžite po páde režimu v roku 1989. Jednému z aktívnych matičných účastníkov udalostí tých čias, dlhoročnému členovi Matice slovenskej Stanislavovi BAJANÍKovi sme položili niekoľko otázok.

Zhovárал sa Maroš SMOLEC – Foto: archív SNN

• **Mladšia, ale aj staršia matičná generácia má dnes o tomto pohybe len strohé literárne alebo memoárové informácie. Stredná si tie udalosti a deje dobre pamätá, staršia je ponorená vo svojej nostalgii a v spomienkach. Ako ten čas vnímate s takmer dvadsaťpäťročným odstupom vy?**

Iredentistické, nostalgické maďarské avantúry na Slovensku sa zrodili už na prelome rokov 1989 – 1990. Bývalý maďarský politik M. D., žijúci na Slovensku, vykladal, že bol v bývalom režime prenasledovaný, v skutočnosti však išlo aj o jeho snahu presadiť maďarskú autonómiu v rámci tzv. proletárskeho internacionizmu bývalej ČSSR a legislatíva o ochrane republiky mu vyniesla problémy. Rok 1989 – 1990 poskytol týmto iniciatívam nové možnosti, vznikli nové politické strany a bývalé antimatičné hnutie Verejnosť proti násiliu (VPN) to všestranne podporovalo. Štúrova spoločnosť, Matica slovenská, Slovenské národné noviny, Slovenská národná strana, KSI Korene, Hnutie 61 krokov k slovenskej identite, Svetový kongres Slovákov, exilové spolky na celom svete, študentské hnutia, nová žurnalistika spojili sily a štúrovský zápas o slovenčinu ako politický nadobudol nevídané rozmery. Vyjsť z kabinetu na fórum znamenalo mobilizovať národné, občianske zázemie, a tak sa i stalo najmä pod vedením výboru a predsedníctva MS, čo možno hodnotiť ako unikátny historický výstup.

• **V matičných novinách sme viackrát pripomenuli dvadsaťpäť matičných šurianských stretnutí Slovákov z južného Slovenska ako nosný vplyv juhu na slovenský jazykový pohyb...**

Po roku 1990 sme zdedili v jazykových otázkach právny chaos, čiastočne pretrvávajúci dosiaľ. Nič tak nevyburcovalo mladšiu i strednú životaschopnú generáciu ako jeho dosah: problémy v školách, kultúre, informatizácii, no najmä nové vlny autonomistických avantúr na Slovensku. Južnoslovenská inteligencia, pedagógovia to cítili na vlastnej koži. Matica slovenská, nové alebo obnovujúce miestne odbory MS tiež. Ponižovanie Slovákov – aj keď nie príliš transparentné, ale rafinované a mocensky poistené – bolo na dennom poriadku. Samosprávne, politické, riadiace funkcie, výsledky volebného zákona posúvali Slovákov do nižších kategórií na území svojho štátu. Cítili sme to ako neprijateľný tlak, ale aj ako výzvu opätovne sa hlásiť k svojej suverenite, samostatnosti a z tohto postu vyplývajúcim právam.

Šurianske stretnutia zmobilizovali Slovensko, ale i štátnu bezpečnosť, politikov, informačné služby, komisárov, emisárov EÚ, Prahu a najmä domáce svetoobčianske politické zázemie. Ak vzala na seba Matica slovenská úlohu nielen mobilizovať, ale i moderovať nové slovenské hnutie, táto požiadavka vyplynula zdola. Podnes tvrdím, že tento hlas, sila národa je nenahradiateľná. Nová matičná a národná cítiaca generácia je opäť tohto dôkazom. Aj vy predsa patríte

Stanislav BAJANÍK je spojený s mnohými zápasmi Matice slovenskej.

do jej radov. Možno by stálo za to zmobilizovať sa opäť a viribus unitis založiť nové všenárodné politické zoskupenie, keďže je toto rozhodujúca forma na presadenie našich záujmov doma i na pôde EÚ aj NATO. Výmena generácie je najaktuálnejší moment nielen v matičnom hnutí, ale i v slovenskej politike.

• **Ako vieme, matičné a národné jazykové zápasy nenašli vo vtedajšej slovenskej, resp. česko-slovenskej politike okamžité priaznivé ohlas.**

Podľa toho u koho. Nastofovanie slovenskej jazykovej i štátnej suverenity nebolo ani bezpečné, ani populárne. Povedané Jergušom Ferkom pretrvávali nielen maďarské, česko-slovenské, ale i slovenské „vládne sebaklamy“. S odstupom času aj zápas s vládou, aj keď priaznivo naklonenou matičným jazykovým zápasom 1990 – 1995, nebol márný. Skúšky, ktoré museli podstúpiť Slováci, sa stali jedinečnými. Mnohí politici, ktorí v tichosti s nami aj súhlasili, oficiálne ostávali pod direktívnym partokratickým tlakom. Ak vtedajší predseda vlády SR vyzýval na ústup z – údajne – „radikálnych“ matičných požiadaviek upozornením, že na maďarsko-slovenských hraniciach sa sústreďujú tanky, tým viac vyburcoval matičný terén. Napokon bola to vláda a parlament SR, ktoré potom ocenili tieto neobľomné matičné iniciatívy darom jedného originálu Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky (1992) do matičných trezorov, ako i Ústavy SR. No historický zlom zaznamenala aj prvá slovenská hladovka v Bratislave, ktorú podstúpilo vyše deväťdesiat prevažne mladých Slovákov. To si všimla nielen Európa, ale i svet. A za to im patrí vďaka, uznanie a ocenenie.

• **Spomínate Európu a svet a rozruch, ktorý vyvolali matičné aktivity. Mohli by ste o nich uviesť viac?**

Diplomati, európski komisári, politológovia z Európy, žurnalisti i zo zámoria sa stali hosťami viacerých diskusií a debát na našej pôde v Bratislave. To bol nevídaný matičný boom. Dokonca sme cítili,

že viacerí hostia boli do našich vecí – takpovediac – nasadení. Už v rokoch 1990 – 1991 sme absolvovali viacero medzinárodných konferencií, organizovaných k jazykovým otázkam európskymi nadáciami a korporáciami v zahraničí. Pozoruhodne dobré styky sme mali najmä so slovenskou diplomaciou v SR a s Maticami slovanských národov. Viacerí začali sledovať SNN, Celonárodné zhromaždenia, Vyhlásenia, Memoranda MS. Spomínam si, ako sme ich nechali prekladať do angličtiny pre novinárov, ktorí po slovensky nečítali. Podporila nás aj slovenská mládež v Maďarsku, Poľsku, slovenský exil v Európe i zámorí. Maďarsko – apropos – druhá strana Dunaja, jej diplomacia nečakali na konári. Dosiaľ pretrvávajúce trianonské traumy – Maďari na Slovensku, v Rumunsku, Ukrajine, vo Vojvodine – neutíchajú, maďarský Jobbik, znova pôsobiaci aj na Slovensku, je toho dôkazom.

Parížska mierová konferencia po druhej svetovej vojne zakazuje porazeným národom, teda aj našim susedom, organizovať hnutia, ktoré volajú po revízii hraníc, iredente, no naša aj európska politika to trpí. Po revízii a autonómii volali maďarské politické hnutia už v roku 1990, čiastočne aj v totalitnom systéme. Preto im pohyb na slovenskom juhu spôsoboval vrásky a vyrýva ich doteraz. Matica slovenská, aj keď jej to niektorí pripisovali, neprejavovala šovinistické ambície. Šurany, Komárno, iné miestne odbory MS na juhu nabádali našich maďarských a rómskych spoluobčanov na slovenskom juhu na pokojné spolužitie, rozvahu, vzájomnú toleranciu. Veľmi nám pomáhala aj podpora Slovákov z bývalej Juhoslávie, Rumunská, Maďarska, Bulharska, ktorí tu žili od druhej svetovej vojny. Až neskoršie nadiktované politické podmienky SR, Rámcový dohovor o ochrane národných menšín (1995), Európska charta regionálnych a menšinových jazykov (2001) riešili vzájomné práva na novej úrovni. Matica slovenská bránila záujmy Slovákov a na to mala aj právo.

• **Jazyk ako politikum. Tento punc mu dala Matica slovenská – nepolitická inštitúcia...**

Matica slovenská ako verejnoprávna ustanovizeň je nestranná, ale sotva môže ostať nepolitická. Polis – ako obec, vec verejná, sa zaoberá verejnou potrebou národa doma i vo svete. Ak sa pod jej iniciatívu za tú našu slovenčinu už v roku 1990 podpísalo vyše tristoštyridsaťtisíc občanov, získala verejný mobilizačný mandát, a to potvrdili snemy, valné zhromaždenia MS. Dalo by sa povedať, že táto matičná súčasť dejín, sui generis, nemá v jej histórii obdobu, jedine ak pred jej založením Memorandum z roku 1861, keď si Slováci žiadali jazykové právo a svoje „Okolie“.

Jazykový matičný zápas z roku 1990 odštartoval zápas Slovákov o svoje moderné „Okolie“, suverenu, ústavnosť a štátnosť. Aj štúrovci svojim Memorandum z roku 1849 takto konali vo Viedni, o čom sa málo vie a čo treba osobitne prezentovať. No a po nich prišli ďalšie národné „očisťovacie“ iniciatívy, najmä dve slovenské štátnosti s vyvrcholením v roku 1993. Druhým Memorandum slovenského národa z roku 1991 sa MS ako jedna z prvých prihlásila k „slovenskej štátnosti“. A nielen k nej. Má nárok zriadiť pre vývin slovenskej štátnosti vedecko-výskumné a prezentačné pracovisko. Ako správca MS máte vážnu úlohu pred sebou.

• **V matičných dokumentoch sa viackrát spomína – matičná ekuména. Ako hľadáte na tento pojem a jeho obsah?**

Matičný terén je nanajvýš ekumenický, duchovne i národne prepojený doma i v slovenskom svete. Jazyk, identita, duch spájajú a spája všetkých. Štúrovci sú toho eklatantným príkladom. Nebyť otca Slovákov J. Hollého sotva by sa tak ujal aj L. Štúr a jeho doba. No čo je pre moderného Slováka najpodstatnejšie, ak sa hláholika stala „európskym“ jazykom v 9. storočí, štúrovská, pravda dnes už vedecky upravená kodifikácia je uznaný moderný európsky jazyk v rámci EÚ. Ak sa Európa vzdá duchovnej ekumény, otrasie sa vo svojich základoch. A Matica slovenská, ako to možno podotknúť, tiež.

• **Ako vníma slovenský svet Ludovíta Štúra a jeho jubileum?**

Kým dovolila naša exekutiva likvidovať pomenovania ulíc a priestranstiev po národných dejateľoch na území Slovenska, novodobé ponižovanie slovenskej identity jazykovo zmiešaných území, slovenský svet si niekoľko desaťročí Štúra cení, váži. Urobili tak Slováci v USA, Kanade, Argentíne, Ukrajine, Austrálii, Srbsku, Chorvátsku, Rumunsku, Rakúsku, Česku. Po cyrilo-metodských, štefánikovských motívoch je štúrovský najzastúpenejší vo vzdelávaní, v prezentácii, vo výskume slovenského zahraničia. Cenné je, že na propagácii L. Štúra ako vzdelaného evanjelika majú leví podiel aj vzdelaní katolíci v slovenskom zahraničí, a to je príklad ekumény, ktorá národ spája. Ak upustili slovenskí zahraniční evanjelici od biblickej češtiny, aj to je dôkaz štúrovského jazykového vplyvu na ich duchovný a liturgický život. Aj tu má Matica slovenská svoje miesto.

Napokon sa mi patrí poďakovať všetkým matičiarom i nematičiarom, ktorí sa v histórii aj v súčasnosti doma i v slovenskom svete o toto zaslúžili. Rok L. Štúra mal svojich predchodcov a som presvedčený, že bude mať aj svojich nástupcov.

Vráti sa vlastenectvo ako hodnota spoločnosti do médií na Slovensku? Ako upratať náš mediálny chliev

Igor VÁLEK – Kresba: Peter GOSSÁNYI

Na obyvateľov Európy sa spoza mora dlhší čas valí „fenomén“, ktorý zapíňa nielen mediálny priestor, ale najmä priestor geografický aj ľudský (jeho sociálno-vzťahovú rovinu a či jej etickú nadstavbu). Pláva najskôr k hraniciam kontinentu, aby už na suchej zemi najskôr plnil vznikajúce tábory, utesňoval hraničné priechody, ba staval nové ploty tam, kde sme ich pred časom búrali. Myslím, pravdaže, na zložité dianie súvisiace s utečeneckou krízou, ktorá dala do pohybu mnohé, ešte donedávna zdanlivo pevné skutočnosti.

Myslím, samozrejme, predovšetkým na desiatky tisíc ľudí s často veľmi tragickými osudmi a na druhej strane často s natisakajúcimi otázkami o ich „verbovaní“ do takéhoto pohybu. Takýto hektický – vnútorný aj vonkajší – pohyb si Európa a obyvatelia jej štátov nepamätajú v takýchto súvislostiach zrejme nikdy!

■ TURBULENCIA DEJOV

Zmeny postojov vlád, hľadanie okamžitých dlhodobých riešení, žonglovanie s kvótami, podľa ktorých jednotlivé štáty majú/môžu/ chcú (!) utečencom pomáhať, ohýbanie okolností a konzekvencií... Všetko naznačené „pracuje“ v takej turbulencii, že často fakt platný v okamihu, keď bol ledva potvrdený, už má reálne inú podobu.

V čase vzniku týchto riadkov som sa dočítal, že nie sme pripravení na multikultúrnu spoločnosť a že mnohí Európania na západe kontinentu sú šokovaní postojom tzv. vyšehradských štátov k utečencom. Ba nazývajú nás „sebeckými antieurópanmi“. Treba s týmito pohľadmi na nás, diplomaticky povedané, polemizovať a reálne argumentovať, opierajúc sa o poznanie historického vývoja a vedomia – aj vlastenectva! Hoci široký hodnotový súbor pohľadov, postojov a vzťahov – obsiahnutý v tomto často len latentne prítomnom „obsahu“ naznačeného fenoménu – je azda najviac znevažovaný a pranierovaný v posledných desaťročiach médiami, ktorých pôsobenie nadobúda na sile novými technickými možnosťami šírenia myšlienok. Pravdaže, bokom neostávajú ani printové médiá, ktoré tiež prešli (a stále prechádzajú) verejnosti často úplne neznámymi majiteľsko-podnikateľskými vzťahmi.

■ NEEURÓPSKE SEBECTVO

V súvislosti s oným „sebeckým antieurópanstvom“ bol (doteraz) viedenský korešpondent istých nemeckých novín jedným z mála, ktorý prejavil pochopenie pre strach z toho, že sa (Slováci, Česi, Maďari, Srbi, Chorváti a ďalší) máme v priebehu pár týždňov vzdať svojej národnej homogénosti. Tej istoty (?), pod vznik ktorej sa podpísali neraz v ťažkom boji za cenu mnohých životov generácie našich predkov. Pozrime sa teda cez túto optiku na opodstatnený fakt, že na takto vznikajúcu multikultúrnu spoločnosť nie sú Stredoeurópania pripravení.

Nečudujeme sa, neprichádza ako hosť, neusiluje sa organicky „zapasať“. Naopak, prejavuje sa ako relativizovanie tradičných hodnôt – a jednou z najtradičnejších je prirodzené a prirodzene posilňované vlastenectvo! Pravda, aj na to sme si už zvykli a ešte stále dokážeme jeho kolísavú hladinu, často však s vypätím všetkých síl vybalansovať, no relativizujúci a znevažujúci pretlak a jeho neuveriteľne deformatívna sila – dopadajúca najmä na formujúce sa mysle a postoje mladých ľudí – začína mať veľakrát, akokoľvek to neradi priznávame a robíme všetko pre to, aby to tak nebolo, navrch.

Aj toto je jeden z najaktualnejších príkladov, ako využiť (vyvolať ?!) veľké globálne zmeny, ktoré potom poslúžia ako pseudoargumenty na ďalšie systematické napádanie akýchkoľvek prejavov

Ako sa máme naučiť milovať svoju vlasť, keď všetci okolo nás milujú len peniaze?

tradičných (a stáročia cizelovaných hodnôt, systémového ukotvenia aj ich prejavov) pilierov a spoločnosti a už aj tak dosť oslabeného vlastenectva nielen u nás, ale v celom širšom priestore. Kampanovite – a opäť cielene najmä na vekovo mladších členov spoločnosti – pôsobiť tak, že skutočne zdravé vlastenectvo je najskôr rozkolísané, potom znevážené a napokon premenované (ba skôr „prekonštruované“) až na extrémizmus a kadejakými fóbiami prerastený nacionalizmus. Najlepšie bez akéhokoľvek vysvetľovania obsahu týchto termínov a mediálnych možností, ako o nich korektné viesť širšiu diskusiu.

Možnosti však, zásluhou médií vychádzajúcich z tradične prajného matičného prostredia (ktoré – ako jedno z mála! – ešte dokáže pre ne vytvárať priestor a generovať silu), stále sú. Na prvom mieste sa patrí spomenúť jubilujúci týždenník Slovenské národné noviny, v literárnej rovine (s presahom na široké spektrum spoločenských vied) nemôžeme určite zabúdať na mesačník Slovenské pohľady a či odborné periodikum Kultúra slova. Už bezmála štyri desaťročia rodinu matičných, a nepochybné zdravé vlastenectvo podporujúcich periodík dopĺňa Slovensko – časopis pre Slovensko a slovenský svet.

■ KULTÚRA VZŤAHOV

Na stránkach jesenného magazínu, ktorý vychádza práve v týchto dňoch, nájdete tematický celok – a treba ho chápať aj ako argument, že to s naším „národným sebectvom“ nie je také zlé! – o takmer tristoročnom dobrom súžití Slovákov so Srbmi vo Vojvodine. Zložený zo zainteresovaného pohľadu diplomata pôsobiaceho v tejto krajine, živej reportáže tamojšieho novinára (so slovenskými koreňmi) o Slovenských národných slávnostiach, spomienky kultúrneho publicistu na jedného z umelcov spájajúcich národ ponad vzdialenosť meranú kilometrami aj časom...

Mimočodom, čo tak v súvislosti s utečencami obrátiť všeobecnú pozornosť aj na dlhoročnú problematiku života menšín žijúcich v štátoch Európy? Veď napríklad aj

vaný odpor k slovenskej štátnosti, potom kritika a znevažovanie ústavy istou skupinou ľudí, ktorí si po revolúcii zvykli o sebe hovoriť, že sú intelektuálna elita. Títo ľudia, zgrupovaní do maličkých politických strán a tzv. občianskych zoskupení, majú prístup k mienkotvorným médiám, nazývajú zápecníctvom všetko, čo je slovenské, vysmieľajú sa renomovaným historikom, pokúšajúcim sa moderným spôsobom interpretovať dejiny Slovenska a Slovákov...

Iste si spomínate, že vtedy prekážali dokonca aj štúrovci (ba aj ich bratislavské súsošie), ktorí sa stali terčom znevažovania a zľahčovania. Tiež to len pripomínam v tomto roku, ktorý je Rokom Ludovíta Štúra. Tento osvietení muž a skutočný reformátor slovenskej spoločnosti (taký je, mimochodom, aj názov reprezentatívnej výstavy o ňom na Bratislavskom hrade) povedal aj to, že „... človek bez svedomia je koža biedna, daromná, národ bez vedomosti historickej o sebe a predkoch svojich je hromádka koží otrockých!“

O čom inom v skratenej, ale o to údernejšej dikcii hovorí tento Štúrov dostatočne známy výrok ak nie o vlastenectve?! A v prenesenom význame aj o úlohe médií – sám ju dobre poznal, chápal a naplnil – v jeho každodennom pripomínaní naprieč celým spektrom spoločnosti?

■ PRÍKLAD Z KLUBU

A ešte jedna spomienka ako príklad. Kedysi v deväťdesiatych rokoch 20. storočia sedelo v – vtedy ešte striptízovým barom neohrozenom – Klube slovenských spisovateľov pár matičiarov, pár vtedajších redaktorov Literárneho týždenníka a tiež vtedajší predseda Spolku slovenských spisovateľov Vincent Šikula, jeho tajomník Michal Chuda a na ministerstve kultúry pôsobiaci Pavol Števec. Spomínam si, že opäť sa Slovenskom prehľala ktorási z vln mediálneho „rehotu“ vycerená smerom k vlastenectvu. Reč sa zákonnite zvrtila týmto smerom. Všetci vyššie menovaní sa postupne zhodli na tom, že Slováci opäť raz musia klesnúť na dno svojej národnej duchovnej biedy, aby sa odrazili smerom nahor a či vlastne – vpred. Reč bola o amplitúdach takých odstredivých pohybov v národe a za jasný príklad, že sa to urobiť dá, poslúžili v debata štúrovci, ich publicistika a mediálny priestor (povedané slovami dneška), ktorý dokázali vytvoriť a naplniť...

Čo nateraz dodať? Azda len toľko, že v Roku Ludovíta Štúra 2015 je tu, našťastie, naďalej Matica slovenská so svojimi periodikami – podobne ako Spolok slovenských spisovateľov – a tie sú garantom šírenia tradičného vlastenectva nielen do mediálneho priestoru, ale predovšetkým k úšiam, dušiam, mysliam a srdciam (akoby som už počul ďalší zľahčujúci smiech!) Slovákov. Iná je už kontraproduktívna otázka absencie mediálnej politiky štátu – prinášajúca nezdravé tendencie a nelichotivé prognózy. A či hoci mediálna propaganda podpisujúca sa na (ne)napredovaní našej kultúry v podobách tvorivej pôvodnosti. Som presvedčený, že určite by k zlepšeniu súčasného neprilíš lichoťového stavu prispelo riešenie týchto problémov a cielená koncepcia posilňovania vlastenectva. Aj v mediálnom priestore, ktorého sila stále narastá. Možno až ako jedna zo základných téz rozpracovania všeobecného rozvoja kultúry. A, pravdaže, aj kultúrnosti. Inak mediálny chliev ostane chlievom.

Príspevok bol koncipovaný ako vystúpenie na konferencii SNN k 170. výročiu Štúrovho periodika.

GLOSA

Pred niekoľkými týždňami prijala Národná rada Slovenskej republiky zákon o povinných kvótach pôvodnej slovenskej hudby v rozhlase. Tejto téme sme sa v SNN venovali a po prijatí právneho predpisu chystáme kľúčový materiál. Teraz si však dovoľím malý exkurz k problémom pôvodnej textárskej tvorby na Slovensku.

Slovenský piesňový text

V dvadsiatych rokoch minulého storočia sa s príchodom rozhlasu a rozmachom gramofonovej produkcie začala rozvíjať aj slovenská pôvodná piesňová produkcia. Kdesi pri jej základoch stál napríklad aj textár Pavol Braxatoris, vnuk Andreja Sládkoviča (!), ktorý okrem toho, že bol jedným z kľúčových libretistov a textárov našej opernej scény, písal texty pre vtedajšie hviezdy hudobnej scény, akými boli Štefan Hoza, František Krištof Veselý či Melánia Ollárová. Nasledujúce dekády našej piesňovej tvorby boli takpovediac v znamení sinusoidy. Povojnové obdobie častušíek a budovateľských piesní vystriedali inšpiratívne šesťdesiate roky s prvými rockovými skupinami, normalizačný bezproblémový pop vzápätí striedali experimenty Deža Ursínyho spolu s básnikom a textárom Ivanom Štrpkom, až sme sa cez rok 1989 dopracovali k dnešku.

Z hľadiska piesňových textov sa zdanlivo do popredia dostali najmä komerčné prvoplánové popevky, prípadne recitované „rapové“ výpovede, nezriedka postavené na vulgarizmom väčšieho či menšieho kalibru. Štandardné komerčné rádiá sú postavené na vyskúšaných zahraničných hitoch s občasným korením zhruba pol tucla slovenských interpretov. Pojem textár, ktorý nikdy nebol medzi bežnými konzumentmi populárnej hudby voľajako frekventovaný, je dnes zmieňovaný ešte menej. Súvisí to zrejme aj s faktorom, že ako zlé jazyky hovoria, len čo sa spevácke hviezdčky dozvedeli, že za texty hraných pesničiek sú taniťtými, začali si svoje pesničky hľúne textovať samé. Výsledok je viac než rozpačitý. Gramatické rýmy, frázy a necitlivosť voči prirodzenému prízvuku slovenčiny, skrátka gýčovité popevky na hony vzdialené čo i len raným pesničkám našej populárnej hudby hranej v tridsiatych a štyridsiatych rokoch.

V susednom Poľsku už niekoľko rokov existuje festival, na ktorom sa prezentuje textárska špička domácej poľskej hudby. Aj u našich českých susedov je citlivosť na texty piesní nastavená o latku vyššie. Slováci vo svojom tradičnom sebaopodceňovaní sú schopní akurát tak ofrflať súčasnú hranú pôvodnú produkciu. Zákon o povinných kvótach je teda na svete. Ak sa však nepamätajú dramaturgovia súkromných rádii, vrátane verejnoprávnej RTVS, stále tu bude pocit, ako keby generácia básnických podkutých textárov od Peteraja cez Hevíera až po Jožu Urbana nemala nasledovníkov. No ona ich má! Teraz, keď máme šancu hrať pôvodnú hudbu v systéme, ktorý už dávno funguje vo Francúzsku, v Taliansku či vo Španielsku, musíme zároveň tlačíť na médiá, aby kvázi komerčné kritériá nahradzovali kritériá umeleckej kvality. Nič viac a nič menej.

Maroš M. BANČEJ

Kolaboranti a quislingovia v evolúcii ľudského správania sa Vitálny syndróm lokajstva a poddanstva

Augustín Marián HÚSKA – Foto: internet

Údel niektorých politických pojmov má často veľmi krátky život. Hovorí sa, že má životnosť „dňovky“ (octomilky). Iné pojmy sú trvalé, ale striedavo menia svoj význam i využiteľnosť. Nuž, ako je to s pojmom „kolaboranti“? Pochádza z latinského slovesa kolaborare – spolupracovať, a v tomto zmysle má kladný význam. Ale počas druhej svetovej vojny mu bola propagandou prisúdená záporná významová rovina a kolaborantom bol ten, kto spolupracoval s totalitným – v podstate okupačným – režimom Hitlerovej Tretej ríše.

Kvislingom sa označovala osoba, ktorá vykonávala funkciu hlavy podmaneného štátu (alebo jeho zástupcu). Pre mladšie generácie čitateľov treba dodať, že toto označenie si vojnová propaganda protihitlerovskej koalície „požičala“ od Vikunda Quislinga, ktorý viedol nórsku vládu počas nacistickej okupácie. Kvislingovcov bolo v Európe nemalo, lebo v prvých fázach vojny Hitler úplne alebo čiastočne okupoval väčšinu európskych štátov. Samozrejme rozsah, intenzita a ochota ku kolaborácii sa často menili. Časť zakomplexovaných ľudí sa ochotne menila na kolaborantov cudzej mocnosti, lebo z princípu chcela stále byť na strane víťazov. Lenže aj víťazi sa často menia na porazených. Keď sa pozrieme, koľko austrofilov, čechofilov, polonofilov, uhrofilov, rusofilov, germánofilov a amerifikov poprezliekalo na Slovensku svoje kabáty, tak pochopíme, prečo mnohí z nich netrpezlivo čakajú vo svojich „nevládkach“, „mimovládach“ a „treťom sektore“ na pokyn zahraničných chleboďarcov. V malých a slabých spoločstvách je veľa ľudí so syndrómom lokajstva a poddanstva. Evolúcia sprostredkovala ľuďom schopnosť rýchlej adaptácie vo forme „nadaní“ pre oportunitu. Nuž, a keď sa pozrieme na našich nositeľov a čakateľov na politickú kariéru, tak pochopíme, že aj „čakateľov“ na pozíciu quislinga máme i v radoch výkonných a zákonodarnej moci neúrekom.

■ VZDOROVITÁ ŠTVORKA

Nesmieme však všetkých hádzat do jedného vreca. Malý štát vždy patril do nejakej veľmocenskej sféry ako jej vazal, a teda aj nemnohí prezidenti a predsedovia vlád nášho mladého

Hitler a Quisling „pokrstili“ mnoho hanlivých pojmov...

štátu boli v tom či onom rozsahu kvislingmi. Je príjemným prekvapením, že predsedovia vlád Vyšehradskej štvorky na čele s R. Ficcom sa dokázali vzoprieť atlantskému tlaku a nepustili narušovanie vlastnej identity multikultúrnymi votrelcami. Novopohanským kárateľom, že kresťanské Slovensko odmietnutím votrelcov zradilo povinnosť ochrany každého života, odpovedáme, že „ochrana vlastného života“ je prvou a neoddeliteľnou časťou ochrany života vôbec. Naši kolaboranti a kvislingovia za Hitlera prednostne s nasadením vlastného života tiež najprv chránili seba, svoj národ, svojich občanov a svoj štát (samozrejme za cenu ústupkov a kompromisov). Naši neprijatci preto slovenských odporcov kolaborácie a kvislingovštiny teraz nazývajú kryptokomunistami či kryptoklérofašistami.

■ KOLABORANT JEJCIN

Pred šiestimi rokmi už ako politik a profesor na dôchodku som sa zúčastnil v Rakúsku na panelovej

diskusii o tom, čo nahradí krízotvorný kapitalizmus. A vzápätí, v ten istý deň, som sa zhodou náhod zúčastnil na pracovnom obede voľného záujmového kruhu investigatívnych novinárov a historikov 20. storočia, ktorí v oponentskej diskusii hodnotili zostavenie dvoch „historických rebričkov“, z ktorých jeden sa týkal práve vojnových kvislingov. Na panelovej diskusii už všetci účastníci dôverne poznali prvé následky svetovej krízy, ktorá sa začala vypuknutím hypotekárnej krízy v USA v roku 2007, a preto témou panelovej diskusie bolo rýchle vyhľadanie novej sociálno-ekonomickej formácie. Ja som vyslovil názor, že spoločenská formácia marxistického socializmu a komunizmu sa stala výbehovou preto, lebo „verchuška“ totalitnej moci prestarla a omladzujúce vedenie sa dobrovoľne vzdalo idey vybudovania reálneho komunizmu. Odstredivé sily Sovietskeho zväzu zavýšili zánik vlády sovietskych aj preto, lebo z notorického alkoholika Jelcina sa vykľul veľmi ústretovo kolaboru-

júci quisling najťažšieho kalibru. Je nesporné, že marxistickí dogmatici tak dlho odkladali hlboké revitalizačné reformy, až nakoniec nemali už seba-dôveru, že by vedeli ich zaviesť bez straty moci.

■ KLANY A SVETOVĽÁDA

Gorbačovova glasnosť vlastne len odhalila úplnú absenciu ideomotorickej predstavivosti. Bohužiaľ, vtedy som si ešte sám neuvedomoval, že terajší radikáli supervelmoci sa správajú veľmi podobne ako starecké sovietske politbyro, ktoré tvrdilo, že svet speje k svetovému komunizmu. Totiž aj rodinné klany radikálnych mocenských elit atlantizmu tvrdia, že svet speje k slobodnej kapitalistickej svetovláde. Dnes by som povedal, že jediný dobrý krok, ktorý Jelcin za svojho „vládnutia“ urobil, bolo pokojné odovzdanie moci Putinovi, ktorý zastavil hrozivý a plundrujúci chaos.

■ V RÉŽII JASTRABOV

Na spomínanom fóre som povedal, že odmietam delenie sveta na dobrý Západ a zlý Východ. Práve arogantne agresívne správanie sa západných vinníkov krízy ukazuje, že tzv. vrodene temné sklony k egoizmu, uzurpácii a parazitizmu sa do kolektívnej pamäti aj Západu a Východu ukládali po celý paleolit, a teda počas deväťdesiatich siedmich percent evolúcie poľudšťovania. A iba tri percentá času poľudšťovania prežili predkovia v svetlých podmienkach solidarnej symbiôzy v priebehu neolitu. Aj Kreml, aj Biely dom sa musia usilovať o neutralizáciu svojich vrodenej temných sklonov. Bohužiaľ je pravda, že v západnej hemisfére (ktorej sme súčasťou) sa roztvárajú nožnice medzi superbohatými a superchudobnými rýchlejšie ako vo východnej hemisfére. Spochybnil som rýchle nahradenie krízotvorného kapitalizmu. Lídri stagnujúceho komunizmu sa síce dobrovoľne vzdali moci, ale to je výnimka. Nijaká šľuka nebude súhlasiť s vypustením svojho rybníka. A to v roku 2009 (keď sa konala panelová diskusia) som ešte nevedel, že radikáli mocenských elit zmenili „obrannú doktrínu USA“. Pôvodná doktrína fungovala pod heslom „Vedenie sprá-

vodlivej vojny“ a terajšia obranná doktrína funguje ako „Vedenie permanentnej svetovej vojny“. Potvrdil to terajší exodus „utečencov“ do Európy a terajší „rusko-ukrajinský konflikt“. Všetko v réžii radikálov USA, ktorí chystajú východoeurópsky jadrový konflikt. Napokon, je pravda, že kým sa západné kresťanstvo vytráca z verejného života, ruská ortodoxia dostala „druhý dych“ a je možné, že bude zachraňovať tradíciu západného kresťanstva hĺbkou svojho kontemplatívneho ponoru.

■ VÝPOVEDNÝ REBRÍČEK

Na pracovnom obede voľného združenia investigatívnych novinárov a historikov 20. storočia v roku 2009 sa pokračovalo v oponovaní zostaveného rebrička quislingovcov, t. j. hláv štátov okupovaných počas Hitlerovej nadvlády v prvej fáze druhej svetovej vojny. Na horné (prvé) miesta rebrička sa dostali tie hlavy okupovaných štátov, ktoré dokázali aj v podmienkach priameho teroru a zastrešovaní lavírovacou taktikou a nasadzovaním vlastného života vymôcť od okupantov niektoré ústupky vo vnútornej politike, v ekonomických benefitoch a niektoré záchranné výnimky pre časť obyvateľstva, ktorému hrozila perzekúcia či vyhubenie. Na prvom mieste úspešných kvislingov sa umiestnil dánsky kráľ, na druhom mieste prezident Finskej republiky generál Mannerheim a na treťom mieste prezident Slovenskej republiky Dr. Tiso. Napokon v diskusii padla zmienka, že bol zostavený aj rebriček, kde boli uvedené hlavy štátov podľa poradia tých, ktorí porovnaním ich súkromného majetku pri nastúpení do funkcie a pri odchode z funkcie dosahovali najväčší prírastok majetku. Na prvom mieste sa umiestnil George Bush mladší, ktorého majetok na konci funkčného obdobia bol vyše sedemstokrát väčší ako na začiatku prezidentovania. Nuž, sú aj deti „čertovskej šťastený“. Dá sa predpokladať, že v budúcnosti sa budú zostavovať rebričky terajších kolaborantov a kvislingov nielen za celý svet, ale aj za Slovensko. To sa budeme čudovať...

Medzitulky SNN

MATICA
SLOVENSKÁ

Matica slovenská
podľa ustanovení Zásad výberových konaní na vedúce funkcie pracovísk, útvarov a ústavov Matice slovenskej zo dňa 1. 2. 2014

VYHLASUJE

výberové konanie na miesto vedúceho zamestnanca
Obsadzované miesto: riaditeľ Domu Matice slovenskej

Miesto výkonu práce: Dom Matice slovenskej, Trieda SNP 48/A, 040 11 Košice

Náplň práce: riadenie Domu Matice slovenskej (ďalej iba DMS) ako samostatného profesionálneho, výkonného, metodického a odborného pracoviska s právnou subjektivitou na vymedzenom území, ktoré plní kultúrne a spoločenské ciele voči členskej základni, ale aj širokej verejnosti. Predovšetkým zabezpečuje systematickú starostlivosť o rast členskej základne, vytváranie podmienok na zakladanie a rozvíjanie činnosti MO, ZO, VO a OMM, propagáciu Matice slovenskej prostredníctvom tlačovín a výrobkov, napomáha dodržiavanie platných zákonov v oblasti upevňovania slovenskej štátnosti, používané štátnej symboliky a jazyka, ochranu a rozvíjanie slovenskej kultúry i duchovného života národa. Zabezpečuje dodržiavanie finančného rozpočtu MS a využívanie grantového systému s cieľom finančného zabezpečenia činnosti DMS. Spolupracuje s orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy, kultúrnymi inštitúciami, školami, neštátnymi i mimovládami organizáciami a ďalšími organizáciami v územnej pôsobnosti. Pripravuje ročné hodnotiace správy, rozbor činnosti a rozpočtu DMS, spolu s Členským ústredím MS koordinuje celkovú činnosť DMS, predovšetkým pri realizácii projektov na regionálnej úrovni. Nesie zodpovednosť za plnenie spoločenského poslania DMS v zmysle zriaďovacej listiny DMS, zabezpečuje úlohy určené príslušnými zákonmi a základnými dokumentmi MS, zodpovedá za hospodárenie DMS a starostlivosť o zverený majetok. Komplexne riadi a vyhodnocuje práce podriadených pracovníkov.

Požiadavky na uchádzača:

- vysokoškolské vzdelanie I. stupňa
- odborná prax v kultúre vítaná
- profesionálne vystupovanie, prezentačné, riadiace a organizačné schopnosti
- samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť
- potrebná gramotnosť PC na používateľskej úrovni
- znalosť cudzieho jazyka vítaná
- vodičský preukaz sk. B
- členstvo v Matici slovenskej.
- Termín nástupu: dohodou

Informácie pre uchádzača: Písomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, koncepciou riadenia a činnosti DMS v Košiciach, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace a písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov je potrebné na ciele výberového konania zaslať najneskôr do 30. 11. 2015 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni na uvedenej adrese, pod značkou: „Výberové konanie Dom MS Košice“.

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová, tel: 043/381 2820

V Martine 9. 10. 2015
Ing. Marián Tkáč, PhD., v. r.
predseda MS

Kysačanka, unikátny zbor na východnom Slovensku oslavuje 40 rokov Keď zaznie pieseň, mäknú srdcia...

Ladislav MALÁK – Foto: autor

Som vďačný osudu, že mi dožičil pred rokmi stretnúť sa s nezvyčajným amatérskym umeleckým telesom a hneď na prvých koncertoch sa natrvalo zaľúbiť do krásy ženského zborového spevu Kysačanky z malebnej obce Kysak v Hornádskej doline neďaleko Košíc.

Kysačanka pri slávnostnom koncerte k štyridsiemu výročiu vzniku zboru.

Azda najmocnejšie tento cit rezonoval v kostolíku sv. Floriána v našej horskej obci pod Kojšovskou hoľou v Opátke, keď v deň posviacky nového obecného erbú v roku 2003 zaspievala Kysačanka vrúcny Otčenáš. Hlasy žien mi privodili okamihy, že sa mi mimovoľne zachvelo srdce, zvlhli oči a ja som po vreckách hľadal kúšтик papiera a pero. A vzápätí sa z neho už rinuli prvé verše básničky na oslavu okamihov spojenia neba so zemou: „Keď zaznie pieseň, mäknú srdcia./ oživa dobro v každom z nás/ a ľudia zrazu nehodu sršia./ v pesničke žitia Otčenáš.// Jej tóny – perly ruženčeka./ na tieseň kvapky živej vody./ chlebové zrnká do mlynčeka./ pri speve sa vždy dobre vodí./ Pieseň je lekár mnohých bôľi./ smútky i nečas zaháňa./ je sviežim vánkom po údoľi/ i letnou rosou zarána...

Áno, pieseň na perách žien speváckeho zboru Kysačanka sú perly ruženčeka, letná rosa za rána i svieži vánok po ich rodnom Hornádskom údolí. A keď zazneli najobľúbenejšie piesne týchto žien na nedávnom slávnostnom vystúpení v zaplnenej sále kultúrneho domu v Kysaku pri príležitosti štyridsiateho výročia vzniku zboru, nebolo azda srdca, ktoré by nezmáкло.

■ DOŽINKY DESAŤROČÍ

Aj keď sú vystúpenia Kysačanky, inak dlhoročného kolektívneho člena Matice slovenskej, pred domácim publikom i všade na okoli vždy veľkým sviatkom, jubilejné spievanie bolo „dožinkami“ najväčnejších „kláskov“, aké v hrdlách týchto obdivuhodných dedinských žien za tie štyri desaťročia rokov dozreli. Z nich sa potom v ume-

leckej kuchyni bývalej zbormajsterky košického Štátneho divadla Júlie Ráčovej hnieť chutný pokrm duše vyše štvrtstoročia: sedemnásteho októbra tohto roku sa v pecku ženského nadšenia premenil na chrumkavý východniarsky kysacký chlebič. A ako chutil! Bože, ako chutil! Ako nádherne znel! Každému! Všetkým...!

Ale – ako už veľa ráz aj pred oslavami jubilea Kysačanky odznelo – aj muži majú na jej trvaní a úspechoch veľkú zásluhu. Za všetky speváčky to raz pekne povedala dlhoročná členka zboru Oľga Franková: „Poďakovanie patrí našim rodinám, predovšetkým našim manželom za ich trpezlivosť a porozumenie pri opatere detí počas všetkých približne tisícosemsto pondelkových večerov, ktoré sme za ten čas trvania zboru strávili pri návku piesni, ako aj za to, že sme veľa ráz chýbali blízkym počas stovák vystúpení na rôznych podujatiach, najmä na speváckych súťažiach a koncertoch...“

■ KNIHA O ZBORE

Pri oslavách Kysačanky, ktoré obecný úrad tentoraz spojil so stretnutím s jubilujúcimi dôchodcami v rámci Mesiaca úcty k starším, starosta obce Ing. Ľubomír Krajňák ohlásil azda najväčnejší okamih jestvovania speváckeho zboru – slávnostnú prezentáciu knihy o Kysačanke, napí-

sanej rukou i srdcom jej zakladateľky, miestnej rodáčky a učiteľky Ľudmily Čopovej. Keďže vydavateľské starosti si vzal na plecia sám starosta, mal pri vítaní ľúbeznej knižičky prvé slovo. Bolo očividné, že je spevokolu naklonený, a to nielen súhlasom s napísaním monografie, ale i tortúrou so zhaňaním peňazi na jej vydanie. Na adresu Kysačanky opäť povedal to, čo speváčky od jeho nástupu do funkcie starostu v roku 2006 cítili a čo im neraz zopakoval – že sú rodinným striebrom a vzácnou ozdobou kultúrneho diania v obci. Vydaním knihy akoby zduploval i to najdôležitejšie – že obec ako zriaďovateľ zboru bude aj naďalej ich nezištným podporovateľom. Tváre žien sa rozžiarili – ich žriedlo nevyschne. Budú môcť z neho tak ako doteraz načierať, aby mohli potom veľkoryso rozdávať. Naozaj plným priehŕstím. Veď štyri decénia spievajú bez nároku na honorár.

Zakladateľka zboru Ľ. ČOPOVÁ.

■ NADŠENÝ TANDEM

Pri nápeade zvečniť umeleckú púť Kysačanky – dopieť ten chlebič pre potechu srdca človeka do chrumkava – boli dve duše zboru: jeho zakladateľka a donedávna organizačná vedúca Ľudka Čopová a dlhoročná dirigentka Julka Ráčová. Obidve ženy s kreditom veľkých ľudských a umeleckých kvalít, tandem s espiritom tvorivého nadšenia, bez ktorého by Kysačanky s dnešnou úrovňou nebolo.

S knižkou to bolo tak, že Júlia navrhla: „Ľudka, všetko, čo hovoríme, napíš. Lebo slovo odletí ako vietor, stratí sa ako ranná rosa. Napísané však zostane. V starobe budeme v tom napísanom listovať a ...spomínať.“ No a Ľudmila, ktorá má aj dar písania, napísala. Vrucne, sugestívne, pravdivo, bez pátosu. Okrem iného zaradila do obsahu aj

desiatky svojich milých veršovaných básniček, ušitých vždy na osobnosť konkrétnej jubilujúcej speváčky, ktoré sa na melódiu známej piesne pri pohári vínka vždy zaspievali, a tiež spomienky na najkrajšie miesta koncertovania či tvorivých pobytov.

Na jednom mieste v knižke stojí, že kým na začiatku dirigentka Júlia musela mnohé ženy učiť čítať noty, dnes má zbor v repertoári vyše sto piesní. Od Otčenáša až po ich ďalšiu najobľúbenejšiu – Aká si mi krásna...

A úroveň! Kysačanke sa ušlo ocenení. Spomedzi nich si však najviac vážia udelenie Zlatého pásma s pochvalou na celoslovenskej súťaži speváckych zborov Matice slovenskej v Banskej Bystrici v roku 1997. A opisu vystúpení na podujatiach Matice slovenskej autorka venovala celú kapitolu...

Veľká idea – svetové podujatie

Z. Jarošová, D. Roll, P. Čačko: Príbeh BIB, Bibiana Bratislava 2015

KNIHA TÝŽDŇA

Sme mladý štát, ale zásluhou vynikajúcich slovenských osobností, ktoré sa nebáli veľkých ideí, dostali sme už pri zrode našej štátnosti ako dar niekoľko skvelých medzinárodných podujatí, ktoré majú vo svete zvuč: Bratislavské hudobné slávnosti, Bratislavské džezové dni, folklórne festivaly, medzinárodný dom umenia pre deti Bibiana, výtvarné sympóziá, košický maratón..., ale najväčší ohlas vo svetovej kultúre má zrejme súťažná prehliadka vrcholov ilustrácií detských kníh Bienále ilustrácií Bratislava.

Otec myšlienky, neúnavný iniciátor a tvorca v oblasti umenia spisovateľ Dušan Roll, generálna komisárka BIB a predsedníčka jeho Medzinárodného komitétu Zuzana Jarošová a v oblasti prieniku slovenského umenia do sveta desaťročia neúnavne pôsobiaci Peter Čačko, spisovateľ a prekladateľ, pripravili s finančnou pomocou Literárneho fondu skvelú dvojjazyčnú (slovensko-anglickú) publikáciu Príbeh BIB. Chce sa človeku povedať: Konečne! Konečne je tu – po päťdesiatich rokoch – kniha, ktorá obsiahlo, s množstvom faktografických údajov a dokumentačných fotografií predstavuje tento malý slovenský zážrak ani po polstoročí dostatočne nedocenený slovenskou verejnosťou, no najmä neocenený slovenskou vrchnosťou. V knihe je všetko, čo sa v podobnej pamätnici žiada mať: bilancia päťdesiatročnej histórie, ako a prečo vznikla medzinárodná prehliadka BIB, pozdravy od svetových osobností detskej ilustrácie, príspevky prvých ocenených – našich i zahraničných umelcov, sedemdesiat spomienok svetových ilustrátorov detskej knihy, prehľad výstav BIB v zahraničí, faktografia polstoročia, aj záverečné slovo editora Petra Čačka. A séria vzácnych fotografií z každého ročníka Bienale ilustrácií Bratislava v jeho bohatej histórii. Je to veľmi potrebná bilancia, hodnotná kronika mimoriadne vydarenej myšlienky, ktorá prerástla do tradície, čo šíri dobré meno slovenského umenia a Slovenska vo svete.

Ján ČOMAJ

MEDAILÓN

Z času na čas sa nám naskytne príležitosť popriať ľuďom, ktorí priaznivo vplývajú na naše životy. Tak je to aj v prípade Mgr. Rudolfa DAMÁŠKOVIČA, žijúceho dnes v Pezinku, ktorý bol výborným pedagógom a zanechal hlbokú stopu vo výchove a príprave mládeže na rôzne povolania a na ich následné uplatnenie sa v nich.

Život zasvätil mladej generácii

Jubilant sa narodil 28. októbra 1930 v Chľetnici, okres Piešťany. Po nadobudnutí vysokoškolského vzdelania a absolvovaní základnej vojenskej služby dostal umiestnenku učiť v okrese Stará Ľubovňa. Najskôr učil v základnej škole Mníšek nad Popradom, neskôr v základnej škole a potom v Strednej všeobecnovzdelávacej škole v Starej Ľubovni.

V roku 1957 zakladal Učňovskú školu v Starej Ľubovni a stal sa jej prvým riaditeľom. Na tomto poste pôsobil do roku 1971 a bezprostredne sa podieľal na výchove odborníkov v obchodníckych odboroch a stavbárskych remeslách.

Začiatkom sedemdesiatych rokov zasiahol negatívne do jeho života proces normalizácie, čo nepriaznivo ovplyvnilo jeho ďalšie pôsobenie. Odišiel na nové pôsobisko v Učňovskej škole v Modre a potom pracoval na ministerstve školstva ako školský inšpektor, kde úspešne uplatnil svoje bohaté vedomosti i praktické skúsenosti. Tu pôsobil až do odchodu na dôchodok.

Mesto Stará Ľubovňa mu v roku 1971 za rozvoj učňovského školstva a za jeho významný podiel na prinavrátení štatútu okresného mesta udelilo Cenu mesta Stará Ľubovňa.

Jubilant mal vždy ľudský prístup k mladej generácii, svojim študentom odovzdával statočnosť, pracovitnosť, lásku k Slovensku, k jeho histórii. To isté výchovou všteplil aj dcéram, ktoré idú v otcových šľapajach, a tiež sa podieľajú na výchove mladej generácie, čím určite tešia jubilanta.

Rudolfovi Domaškovičovi želáme všetko najlepšie, nech jeho ďalší život naplní potešenie z vykonanej práce a jej výsledkov.

Mikuláš MYTNÍK

HUMORESKA

Našinec oslavuje rád a je to logické. Veď dobre si zajesť a vypíť je v tomto čudesnom svete jedno zo základných potešení. To ďalšie nebudem spomínať, keďže tieto riadky by sa mohli dostať do rúk deťom. Sviatky delíme na prievné a všeobecné. Smolu majú jedinci, ktorým sa obe skupiny krížiajú – ako môj známy, ktorý sa narodil na prelome Silvestra a Nového roka. Jeho mama mala síce krátkodobú slávu, že jej synátor bol prvým fafrnikom narodeným v daný rok v Žiline, ale on má ťažké srdce na osud, že je okradnutý o narodeniny. V slabých chvíľkach sa pýta

mamy, či ten pôrod nešlo posunúť na 2. januára, že by mohol oslavovať dva dni po sebe.

Je starou pravdou, že zo sviatkov sa okrem oslavujúcich naj-

covia rôznych väčších či menších gyčov, na ktorých poväčšine nechýba srdiečko. Poznám fanatikov, ktorí kúpili ešte aj svojmu psíkovi valentínsky srdiečkovo

na Deň sv. Patrika mohutne popíja, prečo by sa nemohlo aj u nás? A tak každý rok zisťujem, že ďalšia a ďalšia reštaurácia, bar, či po novom pub, zaradzuje do svojho

Nedávno som si na internete prečítal zaujímavú správu. Podľa nej sa vraj nemeckej imigračnej polícii podarilo na jej počudovanie zistiť, že až neuveriteľné množstvo mladých utečencov bez dokladov udáva ako dátum narodenia 1. december 1995. Hneď ma to inšpirovalo. Keďže sviatkov zrejme nie je nikdy dosť, môžeme tento deň vyhlásiť za Celoeurópske narodeniny imigrantov. Začiatkové nadšenie mi však skazil priateľ, ktorý konštatoval, že dotyční majú v drvivej väčšine alkohol zakázaný, a tak by nás pálenie, pivovary či predajcovia vína určite nepodporili. A tých pár másiarstiev s halal jahňacinou to nevytrhne. Škoda. Aký to mohol byť pekný nový sviatok.

Marek DANKO

Žijeme si tu pod Tatrami od oslavy po oslavu

viac tešia obchodníci. O slávny prednovembrový Medzinárodný deň žien síce prišli, keďže MDŽ sa už zďaleka tak bujaro neoslavuje ako voľakedy, ale zato im pribudlo zopár nových sviatkov. Prinajmenšom nedávny Halloween a februárový Valentín. Pokiaľ ten prvý importovaný sviatok si zamilovali majitelia požičovní kostýmov, ten druhý zasa majú v láske predaj-

obojok. No v oboch prípadoch sa z ešte pred štvrtstoročím neznámych sviatkov tešia krčmári. Veď ako som písal v úvode, Slováci radi oslavujú a až na neparné výnimky tak nerobia pri kyslom mlieku, ale pri oveľa tuhších trúvkoch. Prefikovaná krčmárska chasa sa dokonca pokúša zoznam sviatkov ešte rozšíriť a pre inšpiráciu si odskočila do Írska. Keď sa u nich 17. marca

slopacieho kalendára aj tento deň a najmä mladá generácia radostne konzumuje vysokopercenčné nápoje, obklopená zelenými detailinými štvorlístkami. Zrejme to niektorí jedinci chápu ako rozčivku pečene pred našou tradičnou Veľkou nocou, no a tí ostatní jednoducho nepohrdnú žiadnou príležitosťou zísť sa a zaoslavovať si.

Málokto trpel za Slovanstvo viac ako rusofil Jozef PODHRADSKÝ Najdlhovejší z činných štúrovcov

Miloš FERKO – Foto: archív autora

*Ja chodím po hrobch, Slávov vyhrabávam,
plačem pri mohylách, živých požehnávam.*

(Jozef Podhradský, Prológ k dráme Holuby a Šulek)

Pedagóg, dramatik, zanietený zástanca ideí patentálnych bojov i mesianizmu. Srbofil a rusofil, bádateľ v oblasti prozódie verša. Najdlhovejší zo štúrovcov. Jozef Podhradský sa narodil 19. apríla 1823 v Skalici. Teda bol pôvodom Záhorák, syn súkenníka, gymnázium absolvoval v Komárne. S ideami národného povedomia sa zoznámil počas štúdiá na bratislavskom lýceu. Vyštudoval evanjelickú teológiu, v roku 1848 na univerzite v Pešti zložil aj profesorskú skúšku z filozofie, klasických jazykov, nemeckej a maďarskej literatúry. Väčšiu polovicu života strávil na Dolnej zemi a v Srbsku. Zomrel pred sto rokmi – trinásteho novembra 1915 vo veku deväťdesiatdva rokov v Jagodine na úteku pred frontom prvej svetovej vojny – pravdepodobne ako posledný z generácie známych, literárne kultúrne či politicky činných štúrovcov. V roku 1918 previezli jeho pozostatky na belehradský cintorín.

Tesne po skončení štúdiá filozofie v Pešti pôsobil ako učiteľ a pomocný zastupujúci kňaz u Jána Kollára. Po rušných udalostiach tzv. patentálnych bojov, odišiel do Vojvodiny, kde pracoval najmä ako pedagóg. Po prijatí miesta profesora na gymnáziu v Novom Sade prestúpil na pravoslávie. Zapojil sa do boja Srbov za autonómiu v rámci Uhorska, podporoval činnosť spolku Omladina Srbska (Srbská mládež). V srbsčine napísal brožúru, v ktorej propagoval názory srbského národovca Svetozára Miletiča. Päťtisíc exemplárov tohto diela sa vypredalo za tri dni. Keďže v tom období presadzoval ideu zjednotenia Slovanov pod znamením pravoslávnej viery a cárskeho Ruska, zostavil, napísal a vydal Pravoslávny katechizmus v češtine. V rokoch 1872 až 1879 pôsobil na novozaloženom srbsko-maďarskom gymnáziu v Sombore. Tu sa dostal vo víru národnostných sporov. Nevyberavé útoky maďarónov mali nepriaznivý vplyv na psychiku pedagóga. V roku 1879 zo zdravotných dôvodov odišiel predčasne do penzie. Krátky čas kvôli finančnej núdzi (1882) pôsobil ako bibliotekár v Peterburgu. Následne ho na príhovor a odporúčanie Franza Miklošiča, profesora slavistiky vo Viedni, prijali za profesora v Leskovici na srbsko-bulharských hraniciach. Odvtedy až do konca života teda už žil v južnej, samostatnej časti Srbska. V roku 1888 ho na vlastnú žiadosť preložili do Belehradu, kde pôsobil do definitívneho penzionovania v roku 1898. V hlavnom meste Srbska žil až do udalostí prvej svetovej vojny.

■ CYKLY DRÁM

Ťažisko literárnej činnosti Jozefa Podhradského tvoria drámy. Podobne ako u viacerých vrstovníkov (Peter Kellner Hostinský, Viliam Pauliny-Tóth) na ceste k vysnenému ideálu syntézy lyriky s epikou väčšinou tvorené s vysokými ambíciami, plné plánov, ideí, myšlienok, koncepcií, konštrukcií. Poprepájané do rozsiahleho cyklu. Bez ohľadu na požiadavky javiskovej praxe beznádejne knižné, nehrateľné. Rukopis veľdiela Tragédia Tatry má niekoľko tisíc strán. Pozostáva z nie celkom presne členených a usporiadaných päťdesiatich troch výjavov. Realita sa prelína s fantastikou, veda s mystikou, logika s intuíciou. Napriek ťažkopádnosti štýlu aj po desaťročiach nemôže nezaujať trýznivosť (čiasťočne prehĺbená aj úzkostno-depresívnymi stavmi autora) sebahľadania, sebaspytovania a skúmania príčin stroskotaní nádeje generácie Podhradského. Z textov vyšlo v tlačenej podobe iba niekoľko úryvkov v Slovenských pohľadoch (Obrana a sláva našej Tatry, 1882; Mataj a jeho svet, 1886; Úryvok z Tragédie Tatry 1896 a 1899).

Časť dramatickej tvorby Podhradský venoval detskému publiku. Hry Malá Marienka, Anjel strážca, Novoročné prasiatko, Korhel a jeho nebožiatka vyšli v rokoch 1864 až

Pomník štúrovským martýrom Holubymu a Šulekovi.

1865 v časopisoch Slávik a Zornička. Zreteľne didaktizujúce, z dnešného hľadiska nadmerne mravokárne, s potlačeným prvkom hravosti či predstavivosti, utilitárne poučné. V danom čase mohli aspoň čiastočne splniť cieľ – a poskytnúť ochotníkom „materiál“ na predstavenia pre malých. Mimochodom, oba spomenuté časopisy vydával v roku 1864 až 1865 v Novom Sade sám Podhradský. Zornička na Slovensku po začiatkoch späťých s činnosťou Augusta Horislava Škultétyho a Jonatana Dobroslava Čipku v Levoči v rokoch 1846 až 1847 vychádzala opäť až v dvadsiatom storočí.

■ PRESILA TEXTU

Pri pokusoch o zložitejšiu konštrukciu autor, na rozdiel od nenáročných dielok pre deti, stráca cit pre mieru. Nadmerne dlhé monológy pretkáva často nezrozumiteľnými, i ťažko pochopiteľnými odkazmi na alegoricko-mytologicko-historické súvislosti. Takýto ráz má historická dráma Švárna Skalica (1864) či tragicko-satirická alegória s názvom Hora stratenej nádeje (1865), ktorá tvorila vlastne akýsi prológ k už spomenutej Tragédii Tatry. V diele v piatich dejstvách sa kňaz menom Pankleio, vyhnaný z fary v Pešti, názorovo vyrovnáva so sebou, svetom i s cirkvou. Mystika sa tu zjavne prelína s autobiografickými prvkami.

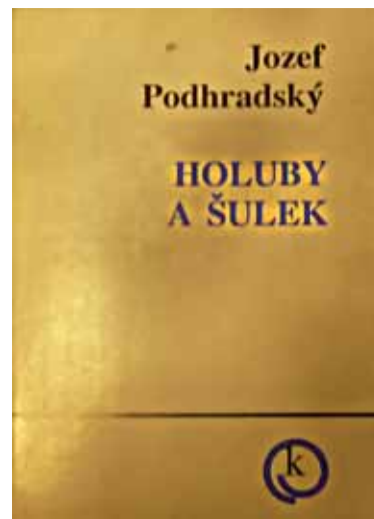
Podhradského pokusy v oblasti prózy sú vlastne skôr náznakmi. Dielo o rozpade Veľkej Moravy, tému ktorú pomerne násilným spôsobom aktualizoval prepojením s dobovými pomermi, nedokončil. Dielo sa nazývalo Roztrieskaná harmónia čili Prvý drotár. Autor sa jeho tvorbou zaoberal okolo roku 1853. Pôvodný rukopis sa nezachoval, v súčasnosti máme k dispozícii iba fragment textu, ktorý Podhradský v roku 1906 poslal do súbehu (dobové označenie literárnej súťaže), usporiadaného časopisom Živena. Podľa záznamov bola vo februári v roku 1906 „veteránovi Jozefovi Podhradskému za fantasticko-alegorickú prácu“ udelená stokorunová odmena. Podhradský údajne oproti pôvodnej verzii textu

zmenil koncepciu. V zachovanej sa stretávame s Mojmirom, synom Svätopluka, ktorý sa po porážke v boji s vodcom Maďarov Tuhotom a rozpade Veľkej Moravy stáva drotárom a vyberie sa na skusy, aby našiel harmóniu života. Na cestách stretáva napríklad Janka Kráľa či Janka Matúšku, zažíva vízie o svete slobody a slávy, ktorý príde po tisíc rokoch vďaka pokoleniu štúrovcov.

Okrem tejto prózy Podhradský napísal ešte didakticky ladenú novelu Lipovský a Hrajnoha (1857), ktorá nezískala prakticky nijakú odozvu. Príbeh je postavený na konfrontácii postáv názorovo národne uvedomelého vzdelanca Lipovského a zbojníka. Dvojica sa stretáva vo väzení. Lipovský „sedi“ za slovanské presvedčenie. Je teda politickým väzňom, trpí za ušľachtilé veci. Hrajnoha bol zavretý za vraždy a lúpeže, je plný jedu, vzdoru, nenávisť. Vďaka presvedčivým argumentom vlastenca a humanistu však svoje hriechy oľutuje. Na popraviske vstúpi zmierený s Bohom, so svetom a s ľuďmi. Lipovský pri pohľade na zbojníkov koniec roní slzy a lkajúc konštatuje, že ak má klesnúť kriminalita, treba stavať školy a venovať sa pozornejšie výchove mládeže. Z Hrajnohu predsa mohol byť úplne iný človek! Isteže, môžeme sa smiať..., no bez pevného presvedčenia o zlepšení povahy človeka výchovou by asi Podhradský (a mnoho iných učiteľov) pri svojom povolani nevydržal.

■ ANALÝZA MESIANIZMU

Z myšlienkového hľadiska najmä záujemcom o dejiny slovenského myslenia a koncepcie štúrovcov mnoho podnetov prináša spis Tajná história panslavizmu vôbec a uhorských Slovákov zvlášť (1868). Podhradský sa v nej pomerne prehľadne usiluje analyzovať východiská a inšpiračné zdroje slovenského mesianizmu (konkrétne menuje Kollára, Schellinga, poľských mesianistov Cieszkowskeho a Towianskeho) i aktuálnu situáciu a perspektívy tejto koncepcie, ktoré vidí v utvorení a udržaní alternatívy pozná-

vania neupínajúceho sa iba na informačnú stránku reality a priamy zisk. Realizáciu komplexnosti individualu, ktoré videním preniká svet a zároveň sa necháva prenikať svetom, však Podhradský vníma viac-menej skepticky.

Básňam sa Podhradský venoval len ako teoretik, zato však z hľadiska, ktoré v kontexte štúrovskej školy rozhodne nebolo väčšinové. Vo veršoch vrstovníkov si namiesto rozboru idey všimol otázky rytmu a prízvuku (príspevok pod názvom Pieseň na Javorine, publikovaný v Slovenských pohľadoch 1890).

■ NENAPLNENÉ SNY

No nielen tvorbou je človek živý. „V rakúsko-uhorskej monarchii nielo človeka, ktorý by viac ako ja trpel za svoje Slovanstvo,“ postáva sa Podhradský v jednom z listov. Veru, nebolo mu ľahko. Nielen ako literátovi. Realizoval sa aj ako organizátor, redaktor a vydavateľ. Počas pôsobenia v Pešti v spolupráci s Andrejom Radlinským, vtedajším redaktorom časopisu Zemský zákonník v Budíne, a s vydavateľom časopisu Cyril Metod, naplánovali a spustili projekt Prostonárodnej bibliotéky (1852), v rámci ktorej chceli šíriť lacné a pútavé knižky v slovenčine medzi bežných ľudí. V rokoch 1860 až 1862 vydával Evangelické cirkevné noviny. V tomto periodiku sa dôrazným spôsobom postavil na stranu zástancov patentálnej strany v uhorskej evanjelickej cirkvi. Odporcovia, ktorí presadzovali autonómiu vo vzťahu k ústrednej moci takýmto spôsobom, mohli v rámci Uhorska uplatňovať aj v rámci cirkvi združujúci vplyv maďarských a maďarizačných zložiek. Ak by sa patent, teda cisárske nariadenie o usporiadaní cirkevných pomerov, bolo podarilo uviesť do praxe, medziiným by bola posilnená pozícia slovenskej evanjelickej cirkvi v Pešti, aj konkrétne v pôsobisku Podhradského. Následkom rakúsko-maďarského vyrovnania (1867) však patent realizovaný nebol, Podhradský práve v atmosfére silnejšieho tlaku pozície cirkvi v Pešti odišiel do Nového Sadu. Napokon bol Michal Miloslav Hodža, jeden z najvýznamnejších a najenergiejších šíriteľov posolstva patentu, v roku 1863 priamo fyzicky napadnutý, suspendovaný, neskoršie v roku 1866 prinútený opustiť faru v Liptovskom Mikuláši, takže dožil v Českom Tešíne, venujúc sa koncipovaniu rozsiahlych diel mesianizmu Matory a Vierošlavína.

Aj tieto udalosti nesporne prispeli k zhoršeniu zdravotného stavu Podhradského. Postihovaný návalmi depresie požiadal v roku 1879 o predčasné penzionovanie. O pokračovaní a ukončení životného príbehu som sa už zmienil. Tak či onak, ani nestor štúrovského pokolenia sa vzniku CSR nedočkal. Revitalizácia slovenského školstva by pre dlhoročného obetavého pedagóga bola určite aj napriek neblahým tendenciám čechoslovakizmu splneným snom.

NA OKRAJ

Jedinou v praxi použiteľnou divadelnou hrou pre dospelých v súčasnosti zostáva Podhradského debut Holuby a Šulek (1850), v ktorom vedome na pozadí reality, s patričnou dávkou páťosu a využitím pomerne svižných dialógov napomáha koncipovanie mýtu martýrov povstania 1848 – 1849.

Legenda a pravda o dvoch hrdinoch

Podhradský dielo napísal pomerne krátko po tragických udalostiach. Aj preto je dosť konkrétny, miestami objektívny, ba až psychologicky presvedčivý. Karol Holuby je viac-menej váhavý, do textu miestami vnáša aj náznaky komického prvku. Viliam Šulek, štrnásťe dieťa evanjelického farára Jána Šuleka, je za národovec par excellence, hrdina bez bázne a hany. Obaja sa v rámci piatich dejstiev dostávajú priamo do riavy rušného, miestami až neprehľadného deja. Podhradský pritom „umeleckosti“ prispôbuje históriu. Pre rozvinutie zápletky necháva dvojicu odísť do Levoče na protest voči zosadeniu Ľudovíta Štúra z bratislavského lýcea. V skutočnosti Holuby aj Šulek prišli na štúdiá do Bratislavy až po spomenutých udalostiach. Pre zvýšenie napätia časový priebeh troch rokov (1845 – 1848) autor „dramaticky“ skracuje na jeden rok. Aby mohol čitateľom a divákom priblížiť rozhovor Jána Francisciho Rimavského s hrdinami, pridáva ho k účastníkom výpravy slovenských dobrovoľníkov v septembri v roku 1848 na Myjavu, aj keď Francisci s Daxnerom a Bakulínym v tom čase trčali v cele uväznení za organizáciu národných gárd na Gemerí a čakali na trest smrti.

Omyly (pravdepodobne zámerne a vedomé) vo faktických detailoch však Podhradskému nezabraňujú vystihnúť podstatu, ducha a atmosféru udalostí. Slabinou je neobratnosť pri prepájaní historickej línie s fiktívnou. Autor v podstate rozpráva dva príbehy – osud revolucionára a romancu o zrade, láske, pomste a intrigách v rámci vzťahu Šuleka a Klementíny, dcéry poľskej grófkyně Vichinskej. Fakty a výmysel sa nevelmi vydarene usiluje zjednotiť postavou intrigána Černobela, ktorý je na jednej strane Šulekovým sokom v láske, na strane druhej národným zradcom a prebehlikom (podľa toho, s kým práve intriguje, strieda slovenskú a českú reč, pokračuje totiž s „odpornými kollárovcami“). V úsilí upútať čitateľa Podhradský využíva viacero fint dobovej hrôzostrašnej a dobrodružnej literatúry (nečakaný útok na hrdinu v temnotách, efektné zmŕtvychvstanie grófkyně Vichinskej apod.).

Kontrast ideálu s realitou pripomína scény neskorších humoristických próz Ľudovíta Kubániho či Gustáva Kazimíra Zechentera Laskomerského. Aj keď úroveň a koncepciu diela ako celku záblesky kvality nezachráni, svedčia o tom, že presvedčený mesianista Podhradský mal v sebe v porovnaní s Hroboňom či Kellnerom Hostinským aj žilku či živel pragmatizmu. Preto práve on, nielen skúsenosťou vysokého veku, bol v neskoršom období schopný reálnejšieho hodnotenia snáh svojho pokolenia.

Mimochodom, výsledný zmätkot drámy Holuby a Šulek môžeme vnímať tiež ako živelnú, spontánnu, úprimnú reakciu Slovákov na revolučné udalosti meruósmych rokov – s kým, proti komu, prečo vlastne? Vyhrali sme, alebo prehrali? V podstate sme tieto otázky definitívne nezodpovedali dodnes...

(mf)

Chalupkovo Brezno bolo tentoraz tiež v znamení Štúrovho jubilea Fórum talentov a tvorivosti pedagógov

Mária MACULOVÁ, Ivana KRUŽLIAKOVÁ

Celoslovenská prehliadka záujmovo-umeleckej činnosti pedagogických zamestnancov Chalupkovo Brezno má za sebou už svoj štyridsiaty ôsmy ročník. Je to jediná súťaž tohto druhu, na ktorej sa neraz zúčastňujú aj učitelia z krajín, kde sa vyučuje i v slovenskom jazyku.

Majster Juraj SARVAŠ a Danubius oktet singers na pódium Chalupkovo Brezno.

Matičiar v Brezne si uvedomujú veľký význam tvorivosti pedagógov, ktorí nielen vedú svojich žiakov k tvorivosti, ale i oni sami sú im krásnym, výrečným príkladom. Práve preto každý rok v rámci svojich možností pomáhajú ako spo-

luorganizátori pri tejto výnimočnej súťaži.

SEDEM KATEGÓRIÍ

Tento rok malo Chalupkovo Brezno sedem súťažných kategórií. Prihlásení pedagógovia súťažili

v umeleckom prednese, vo výtvarnej, v literárnej a v skladateľskej tvorbe. V Základnej umeleckej škole v Brezne bolo počuť aj spev ľudovej a umelej piesne i hru na hudobných nástrojoch. Súťaž napriek dlhoročnej tradícii sa usiluje kráčať s duchom doby, o čom svedčí dobrá úroveň tvorby umelecko-dokumentárnych a vzdelávacích digitálnych programov. Najúspešnejší účastníci potom vystúpili i v záverečnom slávnostnom koncerte, kde im organizátori odovzdali uznanie a pamiatkové darčeky.

CENA MATICE

Cenu Matice slovenskej odovzdali riaditeľ D MS Mgr. Marek Hanuska s predsedníčkou MO MS v Brezne PhDr. Ing. Ivanou Kružliakovou, PhD., súťažiacemu v kategórii literárna tvorba a próza PaedDr. Jánovi Pochaničovi, PhD., ktorý je učiteľom na Základnej škole v Užhorode a autorom kníh

Zaslúžená gratulácia za výkon v pásme Vzlietli orli vysoko...

pre deti – Rozprávky z 1. triedy, Abeceda na diskotéke, Abeceda na prázdninách, Rozprávky do tmy. Vďaka svojmu nevšednému humoru si získal mnohé detské srdcia. Jedna z knížiek vyšla aj v Braillovom písme.

NAJKRAJŠÍ DAR

Najkrajším darom podujatiu bol program Matice slovenskej z Martina k dvojstému výročiu narodenia Ľudovíta Štúra pod názvom Vzlietli orli vysoko v podaní majstra Juraja Sarvaša a Danubius octet singers. Srdcia matičiarov pookriali pri hymnických slovenských skladbách a prednese

poézie a pre súťažiacich učiteľov to bol tiež nezabudnuteľný zážitok.

Organizátori podujatia sa už viac rokov usilujú, aby sa Chalupkovo Brezno stalo prostredníctvom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR jednou z pozitívne hodnotených aktivít učiteľov, prostredníctvom ktorej dostanú priestor na prezentovanie svojej práce, vynachádzavosti a kreativity, a tým aj možnosť reprezentovať svoju školu. Veria, že najbližším ročníkom sa k tejto méte opäť výrazne priblížia. Preto sa aj tešia na stretnutie opäť o rok na ďalšom ročníku Chalupkovo Brezno.

Žarnovických matičiarov inšpirujú tohtoročné jubileá k ďalšej činnosti

Matičný večer ocenil dlhotrvajúci potlesk

Ing. Jozef PIECKA, tajomník MO MS

Miestny odbor Matice slovenskej v Žarnovici obnovil minulý rok tradíciu konania Matičných večerov. Ten tohtoročný, ktorým si prednedávnom pripomínali 95. výročie založenia a 25. výročie obnovenia činnosti MO MS, otvárala spevácka skupina Prameň hymnickou piesňou Kto za pravdu horí a na aktuálny Rok Ľudovíta Štúra odkazovala dramtizácia, ktorú s členmi Mestského mládežníckeho parlamentu naštudovala J. Brigantová.

Žarnovickí matičiari privítali medzi sebou poslankyňu NR SR Vieru Šedivcovú, poslancu BSK a zároveň primátora mesta Žarnovica Kamila Danka, viceprimátorku mesta Ing. Alenu Kazimírovú, poslancu MsZ Vladimíra Černáka a ďalších vzácných hostí, zaslaných matičiarov a sympatizantov. Slávnostné zhromaždenie pozdravila súčasná predsedníčka MO MS Mgr. Anna Benčatová, ktorá zdôraznila význam Matice a krátko pripomenula štvrtstoročnú históriu obnovenia činnosti matičnej organizácie v Žarnovici, pričom vyzdvihla zásluhy svojich predchodcov PaedDr. Jána Gašparíka a Dagmar Bocianovej i podujatia a akcie, ktoré sa spájajú s menami predsedov Mgr. Milana Kotrého a Ing. Radovana Medoviča. Spomenula aj viacero tradičných aktivít matičnej organizácie, ktorá má v súčasnosti osemdesiatštyri členov. Zaslúžilých a dlhoročných členov potom ocenili pamätnými listami a diplomami a za trvalú podporu matičnej činnosti vzdali vďaka mestu Žarnovica. Ocenenia, podpísané predsedom MS Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., i predsedom KR MS Igorom Kovačovičom, odovzdala členka

Dramtizácia o Štúrovom živote v programe Matičného večera v Žarnovici.

KR a súčasne podpredsedníčka MO MS Mária Balážová spoločne s predsedníčkou MO MS. Pri príležitosti dvojstého výročia narodenia Ľudovíta Štúra udelili Pamätný list predsedu Matice slovenskej jubilantkám Alžbete Jobovej a Marte Staňovej a Medailu predsedu Matice slovenskej Irme Dankovej za dlhoročnú činnosť pri naplnení programu Matice slovenskej.

Program spestrilo vystúpenie Speváckej skupiny Prameň a DSS Žarnovčiek. Bohatú činnosť Prameňa dokumentuje aj vydané CD, ktoré počas večera slávnostne pokrstili. Záver patril hodinovej hudobnej produkcii Breznických heligonkárov. Úspech matičného večera v Žarnovici presvedčivo dokumentoval dlhotrvajúci potlesk vyše stovky prítomných.

V Kalave na Spiši vznikla nová organizácia Matice slovenskej

V Dome Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi sa 13. októbra konalo ustanovujúce valné zhromaždenie novovzniknutej MO MS Kalava. Slávnostné snemovanie viedol riaditeľ D MS Rastislav Zacher. Privítal členov nového matičného odboru, ktorý v najbližšom období povedie predsedníčka Petra Onderčinová. V práci a činnosti jej budú pomáhať členovia výboru Jana Onderčinová, Ľudmila Žecová, Emília Hadryová, Silvia Václavíková.

(rz)

Nižnoslanský matičný deň

Matičiar v Nižnej Slanej, tamojší Cirkevný zbor ECAV, okresná organizácia SNS v Rožňave a obecná samospráva v Henckovciach pripravili pri príležitosti Roku Ľudovíta Štúra slávnostný koncert. Hosti, ktorí sa na ňom zúčastnili, privítali na evanjelickej fare a. v. v Nižnej Slanej, pričom si položením venca k pamätnej tabuli uctili Samuela Ormisa, ktorý tu pôsobil ako evanjelický farár, pri príležitosti 140. výročia jeho úmrtia. Slávnostný akt vykonali za MO MS Ľudmila Petergáčová – predsedníčka, a za Cirkevný zbor farár Miroslav Maťo. Účastníci sa potom autobusom prepravili do Henckoviec, kde sa v miestnom evanjelickom kostole zúčastnili na slávnostných službách Božích, kde ich privítal presbyter Marián Turic, folklórna skupina Hrabina zaspievala pieseň Vzácna to a veľká radosť

a duchovné slovo predniesol farár M. Maťo. Na obrade sa zúčastnili aj cirkevníci z Kobeliarova, Henckoviec a Nižnej Slanej, ako aj zo širokého okolia. Po jeho skončení sa zhromaždenie presunulo do kultúrneho domu, kde bol pripravený slávnostný koncert. Zároveň tu inštalovali výstavku o baníctve a výšivky henckovských žien. Pripravený program bol skutočným kultúrnym zážitkom. Na pohostenie prispeli organizátori a každý, kto chcel, prispel svojou troškou. Veľká vďaka patrí starostke obce Henckovce Viere Nemcovej, ale poďakovanie si zaslužia všetci, ktorí sa na príprave a organizovaní Dňa Matice slovenskej podieľali, a tiež tí, čo sa na ňom zúčastnili a prispeli k jeho vydarenému priebehu.

Ľudmila PETERGÁČOVÁ,
predsedníčka MO MS Nižná Slaná

Literárny klub BERNOLÁK pri Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave v spolupráci s mestom Trnava, Knižnicou Juraja Fándlyho v Trnave, Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave a redakciou dvojtýždenníka KULTÚRA v Bratislave

VYHLASUJÚ

XVIII. ročník celoslovenskej literárnej súťaže
o Cenu Slovenského učeného tovaríštva v Trnave 2015/2016
Súťažné kategórie : I. kategória žiaci a študenti do 15 rokov
II. kategória od 16 do 30 rokov
III. kategória od 31 rokov vyššie

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori so svojou nepublikovanou tvorbou poézie a prózy. Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú. Zaslať možno päť básní, alebo krátke prózy v maximálnom rozsahu päť strán, t. j. stopäťdesiat riadkov. Práce treba zaslať štvormo, riadne rozdelené a zopäté do štyroch samostatných častí. Na vrchnom liste každej časti v pravom hornom rohu treba uviesť presné údaje: meno, priezvisko, adresu, vek, kategóriu (poézia, próza). Taktiež je potrebné na vrchnom liste uviesť obsah: názvy jednotlivých básní, resp. poviedok. Každý samostatný list treba označiť v pravom hornom rohu menom autora.

Uzávierka prác je do 18. marca 2016. Práce na obálke označte „literárna súťaž“ a zasielajte na adresu: Miestny odbor Matice slovenskej, Trojičné nám. 2, v DJP, 917 01 Trnava, bližšie informácie na čísle 0905/852788

Práce zaslané po uzávierke nebudú do súťaže prijaté. Tie, ktoré nebudú spĺňať uvedené formálne náležitosti, nebudú hodnotené. Vyhodnotenie súťaže bude uverejnené v Katolíckych novinách, Slovenských národných novinách, dvojtýždenníku KULTÚRA, ako aj v regionálnych periodikách. Predpokladaný dátum vyhodnotenia súťaže je máj 2016. Na vyhodnotenie sú pozývaní iba ocenení účastníci. Niekoľko slov za organizátorov: Celoslovenská súťaž o Cenu Slovenského učeného tovaríštva je v médiách označovaná za medzinárodnú. Do predchádzajúcich ročníkov sa prihlásili autori zo Slovenska, z Talianska, zo Španielska, z Francúzska, Čiech a Kanady. Výsledky súťaže od XI. ročníka sú priebežne publikované v celoslovenskom zborníku, ktorý vydáva Osvetový ústav Bratislava z celoslovenských literárnych súťaží na Slovensku.

Organizátori sa tešia na vašu účasť.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

**Kto koho
provokoval?**

Už je to tu: vraj „provokujú“ nie tí, ktorí narušujú ohlásené stretnutie občanov, ale tí, ktorí... ktorí čo vlastne? Čo vlastne štúrovské SMK a Čemadok vyčítajú Matici v súvislosti so základným kameňom Štúrovho pamätníka?

Prosím, Sziget-úr: „Nikdy nerobte ľuďom to, čo nechcete, aby oni robili vám... V prípade, že by mala Matica aspoň štipku empatie, vedela by, že tento akt nebude mať u štúrovských Maďarov úspech...“ A čo Petőfi v bratislavskej Medickej záhrade? A čo Košút v Rožňave a čo turul čo turul po našich južných dedinách? A Rákoci v Košiciach, dokonca v chráme, z ktorého ukradol medenú strechu? Tu nechýba empatia?

„Postavenie sochy osobnosti, ktorá rozdeľuje históriu Slovákov a Maďarov, je jasnou provokáciou...“

Zle čítam? Štúr, ktorý bok po boku s Košútom bojovali za práva bezprávnych v bezprávnom Uhorsku, rozdeľujú Slovákov a Maďarov?“

„Navyše, ak Štúra na ľavom brehu Dunaja postaví oproti symbolu maďarskej štátnosti, oproti hradnému vrchu s bazilikou, je to úmyselná a opovrhnutiahodná provokácia.“ Takže bazilika v Ostrihome je symbolom „maďarskej“ (a nie „uhorskej“?) štátnosti. A ten Štúr – symbol slovenskej štátnosti – ide sa na ňu – no fuji! – prizerat?! Alebo inak: to maďarská a slovenská štátnosť sa a priori vylučujú?

A ešte: „Čo má Štúr spoločné so Štúrovom, ako naše mesto súvisí s jeho osobou? Odpoveď je jednoduchá: nijako. Iba, že by si podaktorí asociolizovali urýchlené rozhodnutie Daniela Okáliho po druhej svetovej vojne dňa 11. júna 1948, keď premenoval sedemstodvadsať osád a mesto Parkan prekrstil na Štúrovo bez stanoviska obyvateľstva... To je veľmi slabý dôvod na stavanie sochy...“

Jedna perla za druhou. Len tolerancie ani za mačny mak. Je až tak zle na tom naša menšinová „partia“, že sa bojí bronzového symbolu národa, s ktorým má a chce (či nechce?) pokojne spolunažívať?

A samozrejme: „Položenie základného kameňa na sochu je nezákonným, stalo sa to bez oficiálneho stavebného povolenia... Skutočnosť je taká, že vyhladnutý pozemok, ktorého vlastníkom sú Verejné pristavy, a. s., nemajú opatrený legitímny spôsobom a nie je podložený žiadnou zmlouvou...“

Teda, Slováci, nebojme sa! Ale papiere majme v poriadku. Lebo tí druhí striehnu na nás ako dravec na plachú obeť.

Spíš je hrdý na tradície – na deje a predstaviteľov národnej a historickej pamäti

Trinásti štúrovci opäť v Levoči

Ludmila HREHORČÁKOVÁ

Koncom októbra zažila Levoča sprítomnenie exodu trinástich štúrovcov, ktorí prišli do tohto mesta na voze za spevu protestnej piesne Ponad Tatru blýska, hromy divo bijú, keď ich obľúbenému profesorovi neumožnili ďalej im prednášať na lýceu v Bratislave.

Dvojstoročnicu Ludovíta Štúra prišli osláviť k jeho pomníku v Levoči početní vlastenci – mládež zo Štrby aj študenti z Popradu na jubilejnom autobuse, ktorý k jubileu významného Slováka venovalo mesto Poprad, konkrétne viceprimátor Ing. Igor Wzoš za účinnej pomoci Eduarda Markoviča. Autobus so štúrovskou symbolikou bude pod Tatrami premávať aj na budúci rok, keď si pripomenieme 160. výročie Štúrovej smrti (12. 1. 2016).

■ NA VOZE DO DEJÍN

Trinásti študenti v dobových odevoch sprítomnili manifestačný príchod Štúrových stúpenčov z Bratislavy do Levoče – exodu, ktorý sa stal pamätným pre náš národ. Na voze tahanom párom sivých grošákov študenti spievali Ludovú pieseň Kópala studienku, pozerala do nej, čo navodilo atmosféru dobového príbehu. Členovia súboru Hviezdoslav zo Spišskej Novej Vsi v pásme od Michala Eliáša Dunaju slovenský, už ťa zanechávam inscenovali historické udalosti z marca 1844. Po tomto živom úvode privítali účastníkov pred budovu bývalého evanjelického lýcea, toho času Spišského múzea, viceprimátor Jozef Cvoliga a predsedníčka levočskej Matice Anna Petreková. Zhromaždenie sa potom presunulo k pomníku Ludovíta Štúra, kde jednot-

livé Matice z Prešova, Popradu, zo Štrby, Spišskej Novej Vsi, z Levoče, Veľkej Lomnice, predstavitelia Slovenskej národnej strany a vlastenci, ako aj dievčence v krojoch si uctili veľkú osobnosť položením vencov a živých ruží. K pocte sa pripojili i politickí väzni.

■ DEJSTVO V DIVADLE

Tretie dejstvo osláv Dňa Ludovíta Štúra sa odohrávalo v mestskom divadle. Na úvod zaznela hymna Matice slovenskej Kto za pravdu horí. Vlastnú báseň pri tejto príležitosti predniesla nevidiaca Ludmila Griechová. Po nej dostala priestor Mgr. Dáša Machalová, manželka nedávno zosnulého spisovateľa Drahošlava Machalu, ktorý dávnejšie projektoval historickú fabuláciu príchodu stúpenčov Ludovíta Štúra do Levoče. Uskutočnenie tohto sna bolo zároveň veľkým zadosťučinením pre tohto vlastenca, čoho dôkazom bol aj slávnostný deň v Levoči. D. Machalová podakovala za spomienku na neobľúbeného manžela, ktorého poslanstvo nesie naďalej všade, kde zavíta.

V príhovorch predstaviteľov Matice slovenskej – PhDr. Ladislava Matisku, predsedu krajskej rady MS a riaditeľa Domu Matice slovenskej v Prešove, ako aj riaditeľa D MS v Spišskej Novej Vsi Mgr. Rastislava Zachera zaznela výzva na

uchovanie národnej a historickej pamäti, ktorá nás zaväzuje odovzdávať poslanstvo Ludovíta Štúra, keďže sa zaslúžil spolu so svojimi súputníkmi o naše pretrvanie ako národa v európskom priestore.

■ OSLOVUJÚCA DRAMATIZÁCIA

Oslovujúce a príťažlivé bolo vystúpenie trinástich študentov Strednej pedagogickej školy a Gymnázia Janka Francisciho Rimavského v Levoči, ktorí vniesli do zhromaždenia ducha Ludovíta Štúra deklamovaním jeho myšlienok z vystúpení na uhorskom sneme. Nakoniec javisko ožilo folklórom v podaní súboru Levočan a ich menších nasledovníkov z Venčeka.

Oslava v slnkom zaliatej Levoči bola povzbudivá a krásna práve tým, že sa na nej podieľali naši mladí – deti, mládež a vlastenci, ktorí dali celému podujatiu zmysluplnú náplň a obsah. Početnou účasťou sa stala oblastným spomienkovým podujatím. Osobitne sa o slávnostnú a povznášajúcu atmosféru zaslúžil spevácky zbor luventus paedagogica pod vedením dirigenta Igora Gregu pri Strednej pedagogickej škole v Levoči, ktorý udržuje dlhé roky tradíciu Dňa Ludovíta Štúra v tomto štúrovskom meste.

K jubileu arcibiskupa Bernarda Bobera

V deň šesťdesiatich piatich narodenín arcibiskupa Košickej arcidiecézy Mons. Bernarda Bobera sa v Arcibiskupskom paláci v Košiciach konal na jeho počesť slávnostný koncert. V bohatom programe vystúpili Matičiarky z Košíc pod vedením vedúcej skupiny a predsedníčky MO MS v Košice II Milky Nötovej, speváckej ľudovej skupiny Babinec z Nováčan pod vedením predsedníčky MO MS v Nováčanoch Dariny Handzokovej a Orchestra ľudových nástrojov z Konzervatória Jozefa Adamoviča v Koš-

ciach pod vedením riaditeľa Konzervatória Róberta Galovicsa.

Matičiarke z Košíc-Myslavy, z MO MS Košice II a z Nováčan okrem gratulácii a hudobných pozdravov priniesli arcibiskupovi Boberovi aj chutné domáce pečivo. Veľmi ho potešil dar vedenia MS, keď mu hlavný organizátor koncertu F. Mrva odovzdal v mene vedenia MS Zlatú knihu Slovenska. Za matičiarov z Nováčan odovzdal kyticu nádherných kvetov starosta obce a podpredseda tamojšej MO MS Ján Štrbík.

(va)

Spoločná fotografia koncertujúcich s arcibiskupom Bernardom Boberom.

Symbolickou trasou úteku Ludovíta Štúra pred zatykačom Z modranskej Harmónie do Jablonového

Kveta SLYŠKOVÁ

V deň narodenia najväčšej osobnosti slovenského národa Ludovíta Štúra pripravila matičná organizácia v bratislavskej Dúbravke pre žiakov ZŠ Koliba a ZŠ Kalinčiakova zaujímavú akciu. Symbolickú Cestu trnistú, ktorou Štúr utekal v noci pred zatykačom uhorských úradov za boj proti maďarizácii a vyhlásenie Žiadosti slovenského národa ako platformy sociálnej slobody Slovákov. Žiadosti boli prvou politickou deklaráciou existencie Slovákov ako rovnoprávného národa v mnohonárodnej monarchii.

Matica slovenská v Dúbravke uskutočnila v Roku L. Štúra veľa pekných podujatí a jedno z nich, ktoré odsúhlasil aj BSK, bola spomínaná Cesta trnistá z Harmónie do Jablonového. Mala mládeži pripomenúť dramatické okamihy úteku Štúra, kde ho

v noci sprevádzal horár Ján Veštík cez Malé Karpaty na jablonovskú faru k tamojšiemu farárovi Jánovi Galbavému, ktorý ho ukrýval v malej záhradnej búdke a napokon osobne previezol na dedinskom voze cez hranicu do Rakúska, do dnešnej obce Anger.

V obci Jablonové takmer osemdesiat bratislavských školákov a ich desiatich dospelých sprievodcov srdečne privítal starosta Ing. Ondrej Uhliarik, ktorý im na oddych poskytol priestory domu kultúry, kde sa občerstvili čajom a únavu zahnali dobrým gulášom. Podujatie zvýraznilo spoluprácu regiónov a dvoch úradov – miestneho v Dúbravke a obecného v Jablonovom, čo dokumentovali svojou prítomnosťou a príhovormi jablonovský starosta Uhliarik a vicestarosta L. Krajčír. Z ich slov bolo cítiť,

že majú výborný vzťah k mládeži. Žiaci ich odmenili potleskom.

Terajší jablonovský farár Milan Naď potom školákov previedol po starej fare, v ktorej jeho predchodca Galbavý v máji v roku 1848 ukrýval Štúra a kde on sám štyridsať rokov pôsobil. Bezprostredné a milé bolo aj stretnutie bývalého kaplána Dúbravky Milana Naďa a matičiarky Márie Slávikovej, ktorá tu dlhé roky na faru chodila v čase prázdnin. Statočný čin farára Galbavého sa zapísal do histórie Slovákov, a preto účastníci akcie pietne postáli pri pamätnej tabuli, kde mu položili venček na znak úcty.

Putovanie po miestach, kde žil, pôsobil a kde sa musel skrývať, určite priblížilo našim žiakom kodifikátora spisovnej slovenčiny L. Štúra, ktorého dvojsté výročie si celý slovenský národ s úctou pripomína.

PRIPOMÍNAME SI

14. novembra
– pred štyridsiatimi rokmi zomrel evanjelický kňaz a historik obdobia národného pohybu Samuel Štefan Osuský (1888 – 1975)

15. novembra
– tristoštyridsaťpäť rokov od smrti „učiteľa národov“, významného pedagóga a osvietenca Jána Amosa Komenského (1592 – 1670)
– stodesať rokov, čo v Skalici vznikla kancelária Dr. Pavla Blahu, ktorá mala koordinovať česko-slovenskú hospodársku spoluprácu a postupne vymaňovať slovenskú ekonomiku spod vplyvu Budapešti (1905)

– pred sto rokmi sa narodil prof. MUDr. Imrich Kostolný (1915 – 1980), zakladajúca osobnosť modernej slovenskej chirurgie, prednosta I. chirurgickej kliniky LF UK, člen SAV a vedeckých akadémii v Bruseli a Chicagu

– vo voľbách v roku 1925, pred deväťdesiatimi rokmi, prvý raz na Slovensku zvíťazila Hlinkova slovenská ľudová strana, keď získala takmer tridsaťpäť percent hlasov

16. novembra
– pred sto dvadsiatimi rokmi sa narodil lekár a zároveň profesor matematiky a chémie na gymnáziu v Kláštore pod Znievom Matej Imrich Korauš (1835 – 1918), ktorý ako prvý na našom území rýchlo a dôsledne likvidoval cholernú epidémiu v Turci na prelome 19. a 20. storočia

– populárna Kamila Magálová má životné jubileum

17. novembra
– dvestodesať rokov, čo napoleonovské vojská v roku 1805 obsadili Bratislavu, o. i. ich prítomnosť pripomína figura francúzskeho vojaka, opretá o lavičku na Hlavnom námestí

– pred sto osemdesiatimi piatimi rokmi sa v Bratislave konalo prvé zasadanie Uhorskej akadémie vied (1830)

18. novembra
– pred štyridsiatimi rokmi zomrel v emigrácii v USA publicista a politik Jozef Paučo (1914 – 1975)

19. novembra
– stopäťnásť rokov, čo sa narodil spisovateľ a dramatik Štefan Letz (1900 – 1960)

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi Slovenský snem schválil zákon o podpore výstavby priemyslu (1940); všetky štátne inštitúcie mali podporovať širokú industrializáciu krajiny, podnikatelia dostávali výhodné pôžičky a novozaložené podniky mali daňové a colné výhody, na Slovensku nastal prudký rozvoj moderných technických zariadení a tovární

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil literárny vedec a kritik Valér Peňko

– predseda poradného orgánu predsedu Matice slovenskej – prezidia MS, Miroslav Holečko, vedec, publicista a kulturológ sa dožíva šesťdesiatich piatich rokov

20. novembra
– stodevädšiatpäť rokov od narodenia najproduktívnejšieho bratislavského architekta druhej polovice 19. storočia Ignáca Feiglera ml. (1820 – 1894); projektoval Krajskú nemocnicu, hotel Savoy (dotváral ho s hotelom U zeleného stromu do jedného komplexu hotela Carlton o niekoľko desaťročí M. M. Harminc) aj pôvodný komplex budov železničnej stanice Bratislava, hl. st.

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil významný maďarský architekt slovenského pôvodu Imrich Makovec (1935 – 2011)

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr.